

AȘEZĂMÂNTUL CULTURAL
ION C. BRĂTIANU

DIN ISTORIA PRESEI ROMÂNEȘTI:
REPUBLICA ROMÂNĂ

PARIS, 1851 — BRUXELLES, 1853

DE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DAN SIMONESCU

ASISTENT UNIVERSITAR

„CARTEA ROMÂNEASCĂ”, BUCUREȘTI

1931

AȘEZĂMÂNTUL CULTURAL
ION C. BRĂȚIANU

XIV

DIN ISTORIA PRESEI ROMÂNEȘTI:
REPUBLICA ROMÂNĂ

PARIS, 1851 — BRUXELLES, 1853

DE

BCU Cluj / Central University Library Cluj

DAN SIMONESCU

ASISTENT UNIVERSITAR

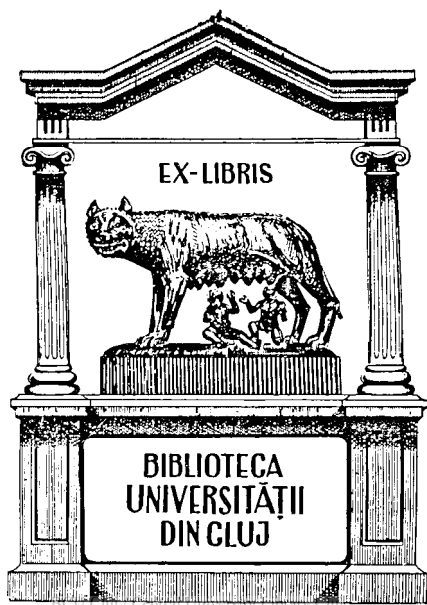
„CARTEA ROMÂNEASCĂ”, BUCUREȘTI

1931

46-353

BCU Cluj-Napoca

BCU Cluj - Central University Library Cluj

BIBLIOTECA UNIVERSITĂȚII - Sibiu
nr. 5781 - 101.1

INTRODUCERE

Cercetarea publicațiilor periodice românești din primele 5—6 decenii ale secolului al XIX-lea, înlesnită mult atât de prețiosul catalog al periodicelor, întocmit de *Al. Sadi-Ionescu* și *Nerva Hodoș*, cât și de îndemnătorul studiu de sinteză al domnului profesor *N. Iorga*, *Istoria presei românești*, ne duce spre izvorul bogat al informațiilor noi, cu privire la istoria noastră literară, culturală și politică.

Contribuțiunile ce aduc, în istoria presei românești, cu aceste pagini scrise asupra *Republicei române*, publicație periodică apărută la Paris în 1851 și la Bruxelles în 1853, nu sunt absolut noi; până aci, s'a mai știut despre această publicație foarte puțin, dar s'a mai știut. În general, cei cari o menționează, o citează fără să fi văzut exemplarele, cari sunt într'adevăr.... „*rarae aves*”, mai ales primul număr, cel apărut la Paris, în 1851. ¹⁾

Dim. Iarcu cunoaște numai nr. 2, îl atribuie inițiativei politice a lui *Ion Brătianu* și știe că a apărut la „Bruxel”, în anul 1853. ²⁾

C. A. Aricescu, unul dintre fruntașii politici ai generațiunii dela 1848, cunoaște, din contră, numai nr. 1 din colecția *Republicei române*, știind că a fost scos „*în Paris, de câțiva emigrați*” ³⁾.

1) Eu am consultat exemplarul Academiei române, unic în bibliotecile publice și mulțumesc și pe această cale d-lui prof. I. Bianu, pentru amabilitatea cu care mi l-a pus la dispoziție.

2) *Dim. Iarcu*, *Bibliografia cronologică română, 1550—1873*, Ed. II, Buc., 1873, p. 66.

3) *Columna lui Traian*, IV (1873), p. 158 : *Progresul ziaristicii în România*, articol de *Const. Aricescu*.

Alexandru Pop ne spune că n'a văzut nici un exemplar din această publicație politică ¹⁾ și, totuși, o citează printre periodicele anului 1851, după Aricescu. Se vede, însă, că n'a cunoscut nici chiar numărul 2 al publicației, cel apărut la Bruxelles, deoarece în tabloul V al „*publicațiilor periodice românești dupe orașe și limbi*”, la Bruxelles, nu este trecut niciun ziar în limba română, ci unul singur în limba franceză ²⁾.

Nici chiar *Gheorghe Bengescu* nu este precis, nici suficient informat, când spune că *Republica română* a fost.... „recueil de pièces sur la revolution roumaine de 1848, par I. C. Brătianu, Bolliac, Rosetti et d'autres roumains” ³⁾.

Nerva Hodoș și *Al. Sadi-Ionescu* spun că n'au văzut decât al doilea număr; despre apariția primului număr, nici nu cunosc măcar altă mențiune, decât aceea a lui Pop, pe care nu pun mult temei. „De altmintealea — spun autorii — mărturii contemporane afirmă că s'a publicat numai un număr, din care se găsesc exemplare din hârtie de foiță” ⁴⁾. „Inștiințarea” nu se găsește în fruntea numărului, cum afirmă autorii, ci la sfârșitul exemplarului al doilea, pe paginile 337—338.

Dintre istoricii noștri literari, singurul care s'a ocupat cu această publicație politică de propagandă națională în Occident, a fost d-l *N. Iorga*, în *Istoria literaturii românești în veacul al XIX-lea, vol. III*, (an 1909) p. 64—65. Domnul Iorga, cu spiritul D-sale de ansamblu, o studiază în cadrul „scrierilor liberalilor munteni”, arătând că se datorește această publicație de propagandă în străinătate lui C. A. Rosetti, Ion Brătianu și Cesar Bolliac.

După ce caracterizează scurt, dar cu multă pătrundere,

1) Alex. Pop, *Bibliografia publicațiilor românești. An. Acad. Rom., Buc., 1888, p. 12.*

2) Alex. Pop, *op. cit.*, p. 159. Probabil, autorul s'a gândit la *l'Étoile du Danube*, apărută la 4 Decembrie 1856, la Bruxelles. Cfr. *N. Iorga, Istoria presei rom., p. 107.*

3) *Georges Bengesco, Essais d'une notice bibliographique sur la question d'Orient, Paris, 1897, p. 54.*

4) *N. Hodoș și Al. Sadi-Ionescu, Publicațiile periodice românești. Descriere bibliografică cu o introducere de Ion Bianu, Buc., 1913, pag. 552.*

activitatea fiecăruia, ne mărturisește că n'a văzut nicăieri nr. 1 al acestei publicații politice. Chiar până mai anii trecuți, D-sa reînnoiă aceiași afirmațiune¹⁾; totuși, articolele primului număr îi sunt, în mare parte, cunoscute²⁾ (numai *Cronica politică* a lui Roseti îi rămâne necunoscută), deoarece în citata carte, *Istoria presei românești*, p. 98—99, caracterizează programul *Republicei române* din cercetarea studiilor apărute în ambele exemplare. Clasează publicația, ca făcând parte din „presa românească revoluționară și reformistă dela 1848 la 1859”. Aprecieri generale asupra prozei colaboratorilor dela *Republica română* a mai scris d-l Iorga și în alte publicațiuni, precum: *Revista istorică*, II, (1916) p. 181—186; *Analele Academiei române*, XLI (1921) p. 289 sq., cu prilejul centenarului lui Ion Brătianu, unde se ocupă de activitatea politică și literară a acestuia.

Raritatea exemplarelor din această publicație, rolul ei, în străinătate, pentru răspândirea ideilor de propagandă națională, apărarea drepturilor noastre politico-sociale contra Rusiei cotropitoare, dar, mai ales, *atmosfera de reformă socială în spiritul revoluțiunii celei mari* —, toate acestea, susținute într'o limbă plină de însuflețirea iubirii de țară a colaboratorilor, m'au făcut să studiez mai în amănunt istoricul ei și să o înfățișez într'o lumină mai completă.

1) N. Iorga. *Istoria presei românești*, Buc. (fără dată) p. 99. „Numărul 2, singurul cunoscut mie,...

2) Vezi aci, anexa I, p. 45—47.

APARIȚIA PUBLICAȚIEI

Mișcarea revoluționară din Principate, dela 1848, s'a terminat prin înăbușirea ei și prin introducerea unui control sever din partea comisarilor și consulilor ruși, stabiliți în București și Iași, asupra oricărei activități naționale.

Domnii români, numiți pe câte 7 ani (*Barbu Știrbei* în Muntenia, *Grigore Ghica* în Moldova), deși suflete distinse de Români buni, aveau puterea foarte îngrădită, când eră vorba de o reformă în țară.

Mihail Kogălniceanu, contemporan al acestei stări de lucruri, ne face un tablou destul de viu al acelei situațiuni : „ O asemenea stare de lucruri, care eră negația a orice (sic) dezvoltări, nu putea să exerseze decât o tristă înrâurire asupra presei, în general și a presei periodice, în deosebi. Toată mișcarea intelectuală fu suspendată în Valahia, dela 1849 pânăla 10 Sept. 1854, ¹⁾ cu greu am putea cită o singură producție literară..... In străinătate proscrisii au produs o literatură specială și până și încercări de o presă periodică, precum : *Albumul Peregrinilor* de Bolintineanu, *Junimea română*, și *România viitoare* de N. Bălcescu ; însă secestruirea acestor scrieri revoluționare la granița Principatelor și strimtoritele mijloace a redactorilor, din început, le amenință picirea” ²⁾.

Republica română, neamintită de Kogălniceanu, — alături de *Junimea română*, apărută din Mai, până în Iunie, anul

1) Dela 1 Mai 1849—Iunie 1853, am avut controlul consulilor ruși. In Iunie 1853 trupele rusești ocupă Principatele, când Grigore Ghica părăsi chiar țara, până'n 1854. Adaogă la acestea și ocupația austriacă. (*Nota ne aparține*).

2) *România literară*, Iași 1855 : *Jurnalismul românesc*, articol de M (i h a i l) (K o g ă l n i c e a n u), p. 66.

1851, alături de *România viitoare* a lui Nicolae Bălcescu, apărută la 20 Sept. 1850, la Paris — urmărea un ideal comun : întreținerea patriotismului și a spiritului de solidaritate în inimile emigranților din țară, expunerea cauzei române în fața opiniei publice franceze și protestarea energică contra ocupațiunii rusești în Principate. Fruntașii revoluției dela 1848, emigrați în Paris, cei mai mulți, iau hotărîrea de a publica, aici, reviste, a căror apariție, în Principate, eră socotită ca o primejdie mare și ca o manifestare anarhică. Foaarfecile cenzurei tăiau tot ce eră o țâșnire, fie ea cât de mică, de entuziasm și patriotism. Al. Odobescu, aflat și el la Paris pela 1852, ne mărturisește lucruri, cari ni se par foarte ciudate astăzi : „A fost un timp — spune el — când noi, tinerii studenți din străinătate, ne bucuram de a fi la Paris, mai vârtos, pentru că acolo găsiam mai multă voie deplină de a ne iubi patria fără sfială, de a învăța cu ardoare istoria și limba ei, de a croi și de a potrivi pe seamă-i toate cunoștințele ce nepregatatul nostru patriotism românesc ne dă prilej și îndemn de a ni le agonisi, în acel centru de libere lumini”.¹⁾ Din acest „centru de libere lumini” ei strecurau în țară publicațiunile periodice ale lor, în mod clandestin, ascunzându-le la vămile și carantinele rusești. Probabil că din această cauză formatul *Republicei române* este foarte mic, oferind prin aceasta o ușurință mai mare de scăpare la controlul și perchezițiunile rusești; volumul întâi din *Republica română* are lățimea de 7 cm., iar lungimea de 11 cm. ; celălalt volum întrece cu un singur centimetru aceste dimensiuni.

În întruniri zilnice luau tinerii emigranți hotărîri și propuneri entuziaste. O astfel de propunere, luată în urma unei ședințe înflăcărate, ținută la 14/26 Februarie 1851, la Paris, la care participaseră G. Crețianu, N. C. Zătreanu, C. Bolliac, P. Teulescu, Dim. și Ion Brătianu, G. G. Maghieru Al. Odobescu și C. A. Roselli, ne-a rămas relatată printre manuscrisele lui Crețianu, dela Academia română : „Văzând încrederea

1) Al. Odobescu, *Junimea română din Paris pe la 1852*, în *Opere complete*, vol. II, p. 243. Buc., Minerva, 1908.

— scrie Crețianu ¹⁾— ce toată țara are în România din Paris și datoria fiecăruia din noi : 1. propui ca fără întârziere să începem a lucra prin toate puterile noastre spre a ajunge la *unirea și independența României constituită democraticește*; 2. pentru ca puterea noastră să fie *concentrată*, propui să se aleagă un *comitet executiv*, care va lucra *într'o unire cu democrațiile străine*, după programul ce va face". Propunerea este semnată de toți cei prezenți la ședință.

Dintr'o atmosferă atât de mult încordată în sensul preocupărilor național-democratice, care constituiau o mișcare generală în toată Europa, apare și *Republica română*, fără ca membrii inițiatori să facă prea mult sgomot în jurul acestei publicațiuni. Rosetti, într'ale lui *Note intime*, ne spune, la 27 Oct. 1851, că Ion Brătianu „a scris două articole pentru *jurnalul nostru*, pe care l-am intitulat *Republica română*, care articole le-am aranjat și le-am copiat, am făcut corecturi, am zorit și alte lucrări și am început a face un articol despre Rusia". ²⁾

Intr'adevăr, în cursul lunii următoare, Noembrie 1851, apare publicația de format mic, *Republica română*, în tipografia cunoscutului E. de Soye ³⁾ rue de Seine 36. Primul număr (singurul exemplar pe care-l are Academia română, a fost făcut schimb dela d-l N. Ionescu, profesor la liceul Matei Basarab, la 22 Febr. 1926), are numai 128 pagini, cu următorul cuprins :

Foaia de titlu, pp. 1—2.

1) Acad. rom., Autografe, pachetul I, plicul 12.

2) Lui C. A. Rosetti (1816—1916). *La o sută de ani dela nașterea sa*. Volum comemorativ închinat de „Democrația”, revista cercului de studii P. N. L. Iunie 1916, p. 223. *Notele intime scrise zilnic* (1844—1859) au fost publicate și în volum separat, de Vintilă C. A. Rosetti, pentru anii 1844—1850. Dela Aprilie 1850 încolo, se publică în volumul comemorativ, pp. 205—240. Vezi-le comentate de N. Iorga, *Revista istorică*, II, (1916), p. 181—186.

3) In tipografia aceluiaș E. de Soye, care avea litere cirilice din alfabetul de tranziție, mai mulți Români și-au tipărit publicațiunile lor, dintre care amintesc pe cele mai de seamă : *România viitoare*, 1851 ; *Junimea română*, 1851 ; V. A l e c s a n d r i, *Doine și Lăcrămioare*, 1853 ; C. B o l l i a c, *Renașterea României*, poezii, 1856 ; D. B o l i n t i n e a n u, *Albumul pelerinilor romoeni*, 1851 etc.

1. *Republica română*, p. 3—24, program semnat „în numele redacției” de I. C. Brătiano. Are 6 capitole.

2. *România*, p. 25—49, studiu semnat de I. C. Brătiano.

3. *Regulamentul, Arhondologia, Pravila lui Caragia, Con-dica criminală de la 1851*, p. 50—88, semnat de Cesar Bolliac.

4. *Manifest al Comitetului revoluționar român*, p. 88—99, semnat de Dumitru Brătiano.

5. *Doamnei * * ** p. 99—103, semnat de C. A. Rosetti.

6. *Cronica politică*, p. 103—128, tot de C. A. Rosetti. 1)

Este lucru fără de nici o îndoială că, între membrii fon-datori, C. A. Rosetti, a avut rol de secretar de redacție, cum am zice astăzi, pentru că el aranjă, copiază și făcea corecturi la materialul venit dela colaboratori.

Intr'adevăr, când, după Noembrie 1851, vine o serie de necazuri — uneori chiar nenorociri — în familia lui, acestea împiedică, pentru moment, continuarea publicației, care va reapărea abia în cursul anului 1853, la Bruxelles. Rosetti, în toamna anului 1851, se simțea bolnav, slăbit, iar teama de moarte chiar îl înfricoșă.

La 5 Decembrie 1851, adică la puține zile după lovitura de stat a generalului Ludovic Napoleon, președintele Repu-blicei franceze în agonie (2 Dec. 1851), Rosetti speră să poată scrie *liber în jurnalul lui* despre aceste evenimente politice, 2) dar n'avu parte de aceasta, fiind bolnav, slăbit fizicește, cu averea toată prădată și, în plus, amăgit și în prevederile lui politice de alianța franco-rusă. La 26 Decembrie scrie că împrejurările politice îl silesc să plece din Paris și că ar vrea să plece în provincie sau în Engiltera. N'a hotărît însă ziua plecării. Sfârșitul anului 1851 și începutul celui următor, le petrece într'o totală lipsă de liniște, din cauza îmbolnă-virii, pe rând, a copiilor, a soției și a lui însuși. Activitatea îi fu întreruptă și din cauza veștilor venite din țară: *Winterhalder*, asociatul lui Rosetti la comerț de librărie, în București, eră isgonit din țară de Vodă Știrbei, care, — *socolea Rosetti*,—

1) Publicat aci, în anexe, p. 47—61.

2) „*Note intime*”, volumul comemorativ citat, p. 223 (5 Dec. 1851).

Îl persecută „voind să-și răsbune de cele ce am scris și sperând poate că mizeria mă va abate întru credința mea”¹⁾. Guvernul din țară, ca să lovească mai mult în Rosetti, subvenționează cu bani pe un om ca să „deschidă o altă magazie”, făcându-i concurență comerțului de librărie, pe care-l făcea Rosetti. Cu totul ruinat, e nevoit să părăsească Parisul și să caute un alt loc cu o viață mai efină. La 24 Mai 1852 se află în *Nantes*, unde nu eră mulțumit²⁾. Șederea la Paris pentru 6 zile, dela 11 Iunie, nu putea, singură, să contribuie la reparația *Republicei române*, deși „junimea” română exilată eră entusiasmată. Nemulțumit la *Nantes*, la 1 Iulie se mută lângă *Nantes*, în satul *Douet*, comuna St. Sébastian. Aci eră vesel și lucră la un studiu despre „*Rusia*”, care a și apărut în nr. 2 al *Republicei române*³⁾. La 16 Septembrie 1852 articolul eră recitit, corijat și-l trimetea la tipografie, cu regretul că nu-l mai poate ține, 5—6 luni „că atunci de sigur ar fi fost o lucrare bună”⁴⁾. *Republica română* trebuia să repara. Intre timp însă, evenimentele politice iau o întorsătură, de pe urma căreia Principatele, pentru moment, nu aveau decât de suferit. : evenimentele, atât de nesigure, premergătoare războiului Crimeei. „Sunt îngrijorat politicește vorbind — ne scrie Rosetti, într’ale lui *Note intime*. — Mi se pare că Rusia n’a avut niciodată un prilej mai bun d’a isbuti în planul lui Petre.... Noi vom fi fericiți de vom cădea în mâinile Austriei, iar nu ale Rusiei. Această amenințătoare poziție mă face a nu ști ce să fac și a nu putea să mă pui pe o lucrare lungă și serioasă, precum o doresc și sunt dator a o face. Adaogă pe lângă acestea, lipsa pecuniară în prezent și amenințarea de mizerie în viitor și tabloul va fi deplin”. Cu singura fericire în suflet de a lucră pentru patrie, pleacă din *Douet*, la Paris, la 24 Oct. 1852, unde stă mai mult, ca să se consulte cu Ion Brătianu. Nesiguranța evenimentelor politice, lipsa de bani, au contribuit ca proiectul de a retipări *Republica română*,

1) *Ibidem*, p. 229 (Paris, 8 Mai 1852).

2) *Ibidem*, p. 230 (*Nantes*, 18 Iunie 1852).

3) *Ibidem*, p. 231 (*Douet*, 30 Iulie 1852).

4) *Ibidem*, p. 232 (*Douet*, 16 Sept. 1852).

la sfârșitul anului 1852, la Paris, să nu se poată îndeplini. Incetarea guvernării republicane în Franța eră considerată, în mentalitatea emigranților români, ca o manifestare anti-democratică. Această mentalitate se vede clar dintr'o notă a lui C. A. Rosetti din 1 Decembrie 1852, adică la un an dela lovitura de stat a lui Napoleon al III-lea, din 2 Dec. 1851 : „Astăzi este cea de pe urmă zi a Republicei nominale în Franția. Acum un an, astăzi, *toată lumea eră plină de speranță* și a doua zi *toți rămaseră înmărmuriți*. Acum un an, astăzi, *toți domnitorii tremurau* și a doua zi *ei răsufară și cei dreapți aplecară pieptul la pământ*.... Când o floare este abia îmbo-bocită (Republica franceză), o picătură de brumă rece o veștejește, d'aceea republica căzù; *când o floare este veștejită* (Monarhia veche), *o singură suflare de vânt împrăstie toate frunzele, d'aceea și monarhia o să se sfârșească*. Dar când oare vântul o să sufle pentru dânsul?... Până acum, de câte ori bunul, a biruit, pricina a fost *slăbiciunea Domnitorilor*. De câte ori răul triumfă, pricina este neștiința și desunirea noastră”¹). Când aceasta eră concepția Românilor din Paris despre noua guvernare a lui Napoleon III, se înțelege ușor că publicația nu mai putea apărea cu același titlu și program, la Paris. De aceea, probabil, ei luară materialul celui de-al doilea număr, îl duseră la Bruxelles, unde îl tipări, de sigur, chiar la începutul anului 1853, tot cu titlul de *Republica română*.

Numărul 2 apare cu un material mult mai bogat decât primul număr al publicației : are un format ceva mai mare, numără 338 pagini, întrebuintează acelaș alfabet de tranziție²), cu litere mai mari însă și e tipărit în tipografia lui J.-H. Dehou din *Bruksel*. Cuprinsul lui este următorul :

(*Foaia de titlu*) pp. 1—2.

1. *Naționalitatea*, pp. 3—54, de I. C. Brăliano (6 capitole).

1) *Ibidem*, p. 234—235 (Douet, 1 Dec. 1852).

2) Intrebuintarea literelor se face adesea cu nesiguranță. Astfel, găsim **Ѡ** dar și F; **Ѣ** dar și B (ex. : **Ѡ**ABIAN și FABIAN). Se scrie constant aproape, Z pentru **Ѡ** (ce) și **Ѡ** (ce) pentru Z (ex. : azestia=aceștia, formeauă = formează, *Rep. rom. II. p. 289*).

2. *Rusia*, pp. 55—288, de C. A. Rosetti (11 capitole).

3. *Unitatea României* (studiu nesfârșit). pp. 289—317, de Cesar Bolliac.

4. Cinci poezii (*Speranță, Fata pandurului, Mormintele martirilor, O noapte în Carpați, Glasul viitorului*) pp. 319—336, semnate de L. Fabian, pseudonimul poetului G. Crețeanu.

5. *Înștiințare*, pp. 337—338, semnată de C. A. Rosetti, „în numele direcției”.

Acesta este ultimul număr al publicației noastre, care, după îndreptarea stării de lucruri, în Principate, nu mai aveă rațiunea să mai apară. Alte publicațiuni periodice, însă au continuat lupta începută cu atâta entuziasm de tinerii „proscriși” în Franța, ai generațiunii dela 1848.

Din analiza amănunțită a împrejurărilor cari i-au determinat apariția, în 1851 la Paris, în 1853 la Bruxelles, s'a văzut că membrii fondatori și colaboratorii constanți au fost: C. A. Rosetti, Ion Brătianu, Cesar Bolliac și G. Crețeanu. Dimitrie Brătianu nu mai scrie în al doilea număr. Împrejurările neprielnice unei dezvoltări național-democratice în Principate, așa cum o doreau Românii din Paris, s'au sfârșit, din fericire, mai repede decât prevedeau ei, la începutul anului 1853. De aceea, în înștiințarea dela sfârșitul volumului al doilea, Rosetti puneă în vedere viitorilor colaboratori, că „pentru numerele viitoare, fiecare autor scris, este, fără osebire, singur responsabil de ideile coprinse în articolul său”¹⁾. Tot Rosetti, în studiul despre Rusia, exprimă într'un loc, cu rezervă, posibilitatea apariției unor numere viitoare: „...vom mai cercetă *poate* pe larg în numerele viitoare”²⁾. Numere viitoare însă n'au mai apărut. Material trebuincios pentru formarea unui număr nou, poate s'ar mai fi găsit; de asemenea ar fi putut „birui multe și felurite piedici, cu care avem a luptă necurmat”³⁾.

1) *Republica română*, II, 337.

2) *Ibidem*, 259.

3) *Ibidem*, 338.

Însă altele, cred, sunt cauzele încetării acestei publicațiuni : chiar evenimentele politice favorabile Principatelor, pe care le aduceă desfășurarea războiului Crimeei, care reclamau acum cu totul alte preocupări, de organizare, iar nu de reformă și propagandă.

Faptul că, odată cu izbucnirea războiului Crimeei, a încetat și publicația, dovedește că redactorii ei, chiar dacă simpatizau ¹⁾ această formă de guvernământ — regimul republican — ei totuși nu se gândeau, un moment, la introducerea ei în Principate, pentru că nu le socoteau pregătite, proprii unei astfel de guvernări. Aci trebuie să relevz meritul lui Ion Brătianu, că, temperament energic și practic, tempera adesea ideile radicale ale utopicului său colaborator C. A. Rosetti. Altfel, convinși de succesul guvernării republicane și la noi, ei ar fi continuat, prin presă, să pregătească societatea românească în sensul acesta și după 1853. Caracteristice în această privință, sunt și alte cuvinte rostite de Ion Brătianu, în Cameră, la 10 Mai 1877, cu ocazia discuțiunii asupra proiectului de lege pentru crearea decorațiunii „Steaua României” și pentru civili : „Zicea d. Buescu că Elveția, care este o țară republicană, nu are această instituțiune. Ei bine, proclamați oportunitatea republicei și fiți încredințați că și eu voi sfâșiă aceste decorațiuni. *Dar astăzi puteți să proclamați republica? D-voastră ați văzut că la noi cei mai mari republicani au fost îndemnați de un instinct de conservațiune a admite în cele din urmă o domnie ereditară*” ²⁾....

1) Pentru învinuiri de republican vezi Ion C. Brătianu, *Acele și documente publicate de C. C. Giurescu*, vol. III, Buc., 1930 (Așezământul cultural Ion C. Brătianu) p. 16 : „și când atunci mi se zicea că sunt republican” (pasagiul a fost relevat de C. C. Giurescu în *Introducere*, p. XV). — Mai târziu, vezi articolele lui M. Eminescu în *Timpul*, pe anii 1880—81, publicate tendențios de Gr. Peucescu, *Culegere de articole d'ale lui M. Eminescu*, Buc., 1891 și de Edit. Minerva, M. Eminescu, *Articole politice*, Buc., Pentru neexactitatea acestor ediții vezi D. Murărașu, *Articolele lui Eminescu în Timpul (câteva constatări)* în *Pleiada I*, (1930), nr. 1. Articolele lui Eminescu sunt îndreptate, mai ales, în contra lui C. A. Rosetti.

2) Ion C. Brătianu, *op. cit.*, p. 19.

Titlul *Republica română* trebuie interpretat în sensul unei noțiuni mult mai generale, destul de curentă pe la 1851, sub influența romantismului ¹⁾ și anume: revista ideilor libere și noi, pornite dintr'o înflăcărată iubire de neam, pentru pregătirea unei organizări național-democratice în Principatele chinuite de atâtea stăpâniri străine.

Lucrul acesta însă, se va vedeă mai clar, din analiza programului *Republicei române*.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

1) Literatura curentă asupra regimului republican eră vastă la Paris, în epoca 1848—1853 și, de sigur, ea eră mult consultată de exilații români. Citez, după *Catalogue général de la librairie française depuis 1840* tome 8, al lui Otto Lorenz, p. 328, pe cele mai de seamă: Gabriel Lamé, *Esquisse d'un traité de la république*, Paris 1848; Alexandre Laya, *France et Amérique, ou des institutions républicaines*, Paris 1850; Augustin Mortera, *Le guide du vrai républicain*, Paris 1848—1849; A. Billiard, *L'organisation de la république depuis Moïse jusqu'à nos jours*, Paris 1846; P. A. Dufau, *La république et la monarchie dans les temps modernes*, Paris 1851, etc., etc.

PROGRAMUL PUBLICAȚIEI

În numărul 1 al *Republicei române* nu există un *program* propriu-zis. Primul articol, am putea zice, studiu, semnat de *Ion C. Brătianu* „în numele redacției”, poartă titlul de *Republica română* și el servește drept program al publicației.

Articolul este compus din 6 părți, din care primele cinci au caracteristica unui capitol, de enciclopedie : definiții, generalități, puțină filosofie.

El spune că scrie din sinceritate ; nu urmărește popularitatea, nici puterea, ci numai propovăduirea „adevărurilor nouă”. Și cu modestie, pentru că nu vrea să arunce „pulbere de aur în ochii oamenilor”. Care este natura omului ? „Omul este sinteza generală a planetei pe care locuiește... este oglinda, centrul, sufletul planetei, în care se resfrânge natura întregă” Natura însă se desfășură conform unor legi neclintite, de care ea n'are cunoștință, pe când omul, singur, înțelege acele legi și se conformă lor de bună voie, liber. A înțelege acele legi și raportul dintre ele, este o muncă plăcută omului superior. Repede apoi face legătura cu „sfânta libertate”, pe care o dorește „sufletului României”.

Fericirea oamenilor aduce fericirea societății din care fac ei parte. Idealul de organizare al societății umane este acesta : „libertatea *individului*, legătura și moralitatea *familiei*, unitatea *națională*, legătura intimă cu *națiunile de aceeași semnie* și solidaritatea cu toate popoarele, adică unitatea *omninei* !”.

Lectura dicționarelor, a enciclopediștilor și filozofilor umanitariști se resimte și mai departe, în acest articol-program, de o noutate surprinzătoare, în idei, pentru ziaristica româ-

nească dela 1851. Societatea se conduce după anumite principii și legiuiri, care sunt de 3 feluri : „arbitrarii, convenționale și naturale”. Conducerea arbitrară este „un jug monstruos”; cea convențională nu e nici ea mai bună, pentrucă „unul va năpăstui o mie, sau o mie pe unul”; a treia conducere „este modelul desăvârșirii spre care tindem neîncetat”.

După aceste pagini de generalități utile și destul de obișnuite ziaristice occidentale a timpului aceleuia, autorul ajunge la ultima parte a studiului, mult mai originală și mai însuflețită. Aceasta, am putea spune fără să greșim, formează adevăratul program de luptă al colaboratorilor *Republicei române* :

„Voim să aibă (Românul) o patrie independentă și liberă; o patrie cu zece milioane de Români, cari să aibă toți aceleași drepturi și aceleași datorii; o parte întregă și deopotrivă la suveranitatea națională; o familie, de vor merita-o, prin iubirea și moralitatea lor; o proprietate de vor voi să muncească. Voim ca fiecare să fie stăpân pe roadele muncii sale, fără a putea să-i ia un paiu măcar trântorii omenirii. Voim ca România să trăiască în frăție strânsă cu toate națiunile de aceeași seminție cu dânsa, adecă cu Italia, cu Franța, cu Spania și cu Portugalia, ca astfel seminția latină, ce înfățișează mai mult decât celelalte, civilizațiunea modernă, fiind întru întregimea ei, să-și poată împlini cu deplinătate misia în omenire. Voim ca România să fie în solidaritate cu celelalte popoare, ce vor tinde, cel puțin, spre dreptate, solidaritate și frăție”¹⁾.

Mijloacele de realizare, sunt : „minte, inima și brațele noastre”.

De aceea programul încheie prin repetate chemări la luptă. Tonul expoziției de până acum se transformă, deodată, în îndemnuri entuziaste : „Sculați-vă dar, juni Români, scuturați după voi pulberea trecutului prin sacrificiile de toată ziua și de tot minutul, prin comunicațiunea directă și neconținută cu poporul, prin studiul istoriei tuturor națiunilor și

1) Articolul program „Republica română”, reprodus de Dim. A. Sturdza, *Din scrierile și cuvântările lui Ion C. Brătianu 1821—1891*. Buc. 1903, p. 21.

a Românilor în parte, a filologiei și a legiuirilor celor nouă, căci cu mâna pe inima noastră de frați și Români, vă zicem că astfel și numai astfel veți putea fi demagogii, ¹⁾ apostolii și conducătorii poporului român și veți avea gloria și fericirea de a fi cei dintâi Români liberi în anul mântuirii” ²⁾).

Am citat cel mai... revoluționar fragment din program : cuvinte avântate, și de o rară înțelepciune. Republicanii români dela 1851 vor să fie apostolii neamului, sfătuitoarii lui, arătătorii legiuirilor noi, care să înfrățescă popoarele.

Sunt suficiente numai aceste rânduri, pentru ca ele să vestească pe Ion Brătianu, alcătuitoarea lor, ca pe un înțelept om politic și un ziarist desăvârșit în privința clarității în exprimare.

Numărul 2 n'are un program special, ci o simplă „înștiințare”, tipărită la sfârșitul volumului (pp. 337—338), semnată de C. A. Rosetti „în numele direcției” și dă pe față aceeași luptă pentru afirmarea ideilor noi de libertate și unire; nici aici nu găsim mai mult spirit republican sau revoluționar, decât în primul număr. De data aceasta se adresează, însă, „compatrioților din toată România”, arătându-le că ei urmăresc „de a ridică o tribună dupe care fiecare Român se poată spune în toată libertatea ideile și credința sa”. Conducătorii publicațiunii sunt convinși că din lupta ideilor „poate ieși unitatea, unirea și frăția cea mai deplină”.

Ideea constantă în programul de activitate al *Republicei române* este, prin urmare, lupta pentru exprimarea liberă a unor adevăruri noi, de ordin politic, privitoare la renașterea României.

1) Din chiar întrebuițarea acestui cuvânt, se vede că I. Brătianu a avut în vedere înțelesul nobil al lui Cfr. Littré : „Demagog... în societățile moderne, acela care face parte din partidul popular în contra aristocrației și combate în luptele politice prin presă sau prin cuvânt” (Nota lui D i m. S t u r d z a în ediția mai sus citată) pag. 14.

2) *Op. cit.*, 23.

CUPRINSUL PUBLICAȚIEI

Caracterul acestei publicațiuni periodice este exclusiv politic, pentrucă și cele cinci poezii ale lui *Gh. Crețeanu*, sunt într'un cadru patriotic, tot de o inspirație politico-socială.

Studiile și articolele mai mărunte, care pun probleme noi, sunt scrise, unele de Ion C. Brătianu, (România, Naționalitatea), altele de C. A. Rosetti, (Doamnei * * *, Cronica politică, Rusia). Cesar Bolliac vrea să treacă drept istoricul și sociologul publicației, cu pretenții de bun cunoscător al vechilor noastre drepturi istorice, care ar trebui să se continue (Regulamentul..., Unitatea României). În fine, rolul de organ periodic al unei grupări cu anumite preocupări politice, îl îndeplinește, când se publică, de Dim. Brătianu, manifestul comitetului revoluționar român, din Paris.

Activitatea fraților Ion și Dimitrie Brătianu. — Să nu uităm că *Republica română* este a generației dela 1848. Aceleași preocupări din 1848 călăuzesc și acum, în 1851, pe *Ion C. Brătianu* în studiul intitulat „*România*”, când spune că își propune aci să arate „misiunea ei în faza cea nouă în care intră omenirea prin această revoluție europeană”. Arată cum o revoluție e măreață prin înălțimea ideilor și generalitatea lor. Mulțimea popoarelor participante măresc „sublimul unei revoluții”. Originea revoluțiilor este, în general, tratamentul deosebit al claselor privilegiate, pe când poporul „cufundat în întuneric, privit și tratat mai totdeauna ca rob”. După o scurtă mențiune a monarhilor disprețuitori ai masselor populare, arată că această stare a atins culmea asupraii în ultimii doi ani: 1849—1851. O interpretare cu totul romantică, dar susținută cu multă putere de convingere, dă colonizării Daciei,

cu scopul de a explica dorul de libertate al urmașilor : „...poporațiile democratice și libere ale Italiei, ca să scape de jugul fîscului, de insolența favoriților, de amenințarea de a fi desmoștenite de proprietarii cei mari și scârbiți de saturnalele despotismului, luară într'o mână fierul plugului și în cealaltă paloșul și veniră să împlînte pomul Libertății într'un pămînt nou....”¹⁾ Mai departe, spune că România, în Orient, reprezintă, singură, principiul democratic, atât prin tradiția lui de veacuri, cât și prin dezvoltarea înaintată de civilizație occidentală, pe care n'o au statele vecine nouă. Pentru acest motiv, statele vecine trebuie să vadă „cu iubire și credință România venind în mijlocul lor și dându-le sărutarea de soră, să le ridice întru credința ei și să le conducă, în sfârșit, pe calea ce de 18 secole a străbătut-o singură cu toiagul pelerinului”.²⁾ Se miră cum, cu toată această pregătire spre democrație, noi Românii totuși nu vedem, n'auzim nimic și permitem, pe rînd, Turciei, Rusiei, Austriei, să închirieze părți din țara noastră. Oare nu-i aceasta un blestem, se întrebă el?

Mult mai obiectiv, mai documentat, este Ion C. Brătianu în celălalt articol, despre „Naționalitate”, care, lipsit de frazeologia caracteristică generațiunii dela 1848, și astăzi chiar poate forma catechismul principiului naționalităților. Cu argumente culese din sociologie, etnografie, filozofie și politică, Ion Brătianu arată : a) *necesitatea naționalităților și a luptelor pentru reorganizarea Europei în naționalități distincte* ; b) *necesitatea unității interne („năuntrală”) a fiecărei națiuni în parte și a luptelor duse pentru desființarea claselor și reîntregirea fiecărui individ în drepturile sale*. Când cercetează chestiunea din punctul de vedere antropologic, Ion Brătianu folosește operele marilor naturaliști străini, ca : Iohann-Friederich Blumenbach, Louis Desmoulins, Henri Martin, James Prichard. Consecința firească a unei astfel de alcătuirii naturale a omenirii, din punctul de vedere al evoluției istorice, este că : „precum cele câteva individualități

1) Lui Ion C. Brătianu 1821—1921, „România”, p. 110.

2) *Ibidem*, 113.

monstruoase cari se păreau mari, fiindcă absorbeau activitatea a mii de oameni, dispar prin asociațiune..., tot astfel individualitățile cele mai colective, precum Statele formate prin cotropire, vor dispărea, ca să lase toate națiunile a se manifesta în propria lor individualitate, prin asociațiunea generală a toatei Europe”.

Dacă în primul studiu, ideea unității neamului nu se vede decât în titlu („*România*”), apoi în ultimul, ea se afirmă clar : „Intoarceți-vă dar privirea, puțințele, aspirațiunile către frații voștri din celelalte părți ale mumei comune, care se numește România. Un singur simțimânt numai vă este ertat a avea pentru Austria și Rusia : ură și vrăjmășie...¹⁾ Aduceți-vă aminte că sufletul României nu se poate manifesta, decât în *unitatea națională*; că, pe cât vom fi trunchiați în bucăți, locul națiunii noastre va fi gol în hora cea mare a omenirii și omenirea va suferi și noi vom suferi mai tare.”²⁾

În ultima parte a studiului, Ion Brătianu se ocupă de „ginți”, termen pe care, deși îi recunoaște identitatea cu rasa (ex. : „ginta albă sau caucaziană, galbenă sau mongolă, roșie sau americană, neagră sau etiopiană și malaesă”), totuși îl ea în accepțiunea „limbajului ordinar”, drept familie — vrea să zică : familia latină.

Autorul se declară pentru solidaritatea și frăția ginților, pentru reconstituirea lor, pentru că — spune el — „cred că este un mijloc mai mult pentru desvoltarea omului, un scut mai mult pentru a ne apăra de ostilitățile și războaiele ce pot să mai țină între ginți. Voesc, punându-le în față una cu alta în toată întregimea lor, să învețe a se respecta și a-și da mâna una alteia ca egale. Astfel, vom dà cea de pe urmă lovire ideii de cotropire”.³⁾

În legătură cu aceasta, face o constatare interesantă, că, Românii „cât timp se duceau se studie la Nemiți, România rămase străină porgresului; numai prin studiile ce făcură în Italia și mai cu seamă în Franța, putură iniția nația lor

1) *Rep. Rom.* II, 48.

2) *Ibidem*, II, 49.

3) *Rep. rom.*, II, 51.

la civilizație”.¹⁾ Studiul termină prin înșirarea treptelor ierarhice, în alcătuirea omenirii : „căminul domestic, națiunea, familia generică și ginta”.

Republica română are meritul de a fi fost prima publicație politică la care s'a format proza ziaristului Ion Brătianu, „ziarist elocvent și vioiu — cum îl caracterizează d-l N. Iorga²⁾ — predicând aceleași principii ale libertății câștigate și menținute pe căile științei, repudiând limbajul ieftin al demagogiei și al literaturii filantropice și înfierând, el democratul revoluționar, ura între clase, care face pe om nedrept”.

Celălalt frate mai mare, *Dimitrie Brătianu*, în numele *Comitetului revoluționar și național român*, publică, din Anglia, 14 Sept. 1851, un manifest adresat membrilor *Comitetului central democratic european*, drept răspuns la un manifest al acestora din luna Iunie 1851.

Suntem în epoca Comitetelor revoluționare, atât de multe sub guvernarea absolută a primilor ani din domnia lui Napoleon III. Se află, în Paris, un comitet central democratic european, al tuturor națiunilor, ce eră suspectat de stăpânirea franceză, că ar fi alimentat, în mod tainic, prin scrieri ticăloase și învățături sângeroase, de cluburile revoluționare din Londra.³⁾ *Dimitrie Brătianu* eră afiliat la acel comitet

1) *Republica română*, II, 52.

2) N. Iorga, *Activitatea politică și literară a lui Ion C. Brătianu*, p. 293, în *Anal. Acad. rom.*, XLI (1921).

3) Albert Fermé, *Les conspirations sous le Seconde Empire. Complot de l'Hippodrome et de l'Opéra-Comique*, tradusă, în parte, și în românește de I. Neagu-Negulescu, într'o broșură cu titlu impropriu și tendențios : *Brătianu conspirator*, Buc. (fără dată), p. 13—24.

Pentru combaterea acestei acuzări false asupra lui *Ion C. Brătianu* conspirator în Franța, vezi protestul documentat, adresat de el însuși consulului general al Franței, pe lângă Valahia, din 17 Ianuarie 1859, când cinstita Căimăcămie îi contestă drepturile politice pe „motive bine fondate”, în *Acte și documente relative la istoria renascerei României* publicate de Dim. A. Sturdza și J. J. Skupiewski, vol. IX, Buc., 1901, p. 218—221.

Pentru legăturile lui *Dim. Brătianu* cu diferitele comitete democratice europene, vezi N. Iorga, *Ist. lit. rom. în sec. XIX*, vol. III, p. 75—76 și A. I. Marcu, *Conspiratori și conspirații în epoca renașterii României* (sub tipar). Așez. Cult. Brătianu.

central ca reprezentant al comitetului român, în care calitate și răspunse prin manifestul de mai sus. Manifestul acesta — departe de a conține idei anarhice, ca alte manifeste pomenite în actul de acuzare al celor învinuiți în complotul dela Hipodrom și Opera Comică, publicat în citata carte a lui Albert Fermé — conține aceleași idei de „libertate, egalitate și dreptate pentru toți”.

Le promite toată colaborarea lor, — a Românilor exilați, — în ducerea luptei pentru afirmarea democrației în Orientul Europei.

Articolul devine interesant, când Dim. Brătianu reproduce cuvintele pe care ni le adresă, nouă Românilor, comitetul central democratic european, în manifestul lui. Vedem astfel, cum ne prețuiam, aci în Orient, cercurile revoluționare occidentale, pentru că „suntem chemați a înfățișa în sânul Europei orientale gândirea libertății individuale și a progresului colectiv..., suntem avangarda ginții greco-latine și că trebuie să fim una din verigele de unire destinate a-și împreună activitatea ei cu aceea a gintelor slave și maghiare”. Cercurile revoluționare occidentale vedeau în noi poporul indicat să contribuie mai mult la instituirea unei mari confederații a Dunării, „Confederația danubiană, sau de voiți mai bine, strânsa alianță a popoarelor dela Dunăre”.

Frazele curg ușor și avântate, uneori destul de energice și amenințătoare : „Fiți totdeauna siguri de noi, precum sunteți de voi, fraților. Românul nu va desminți speranțele ce a pus ; democrația să trăiască ; arcurile cele noi ale podului lui Traian le-am pus de acum, și cea dintâi strigare a democrației biruitoare va sfâșiă vâlul ce le ascund(e) astăzi ochiului gelos al tiranilor și podul sîntei alianțe se va arătă lucind de frumusețe și de putere, fiindcă varul, nisipul și pietrișul cu care este făcut, a fost muiat în sângele martirilor noștri și copt în cuptorul arzător al sufletelor noastre ; el va fi simbolul frăției celei mari, europene”.

În orice caz, atitudinea lui Dimitrie Brătianu, care lucră în numele unor comitete prea suspectate pe atunci în Franța, n'a fost aprobată de Ion C. Brătianu, care nu putea răspunde

de faptele fratelui mai mare; probabil, această deosebire de păreri a fost motivul ca Dum. Brătianu să nu mai apară printre colaboratorii numărului următor al *Republicei române*.

Activitatea lui C. A. Rosetti. — Acesta, spre deosebire de Ion Brătianu, colaboră în calitate de ziarist mai vechiu: scosese în 1848, dela 12 Iunie—11 Sept., de 3 ori pe săptămână, „*Pruncul român*”. Ca și în acesta, vom găsi și în *Republica română*, anume în *Cronica politică*, (publicată întreagă în *Anexe*, p. 47—61) frazeologie multă romantică, dar și idei noi; Rosetti avea „un deosebit talent în exprimarea vehementă a ideilor radicale”.¹⁾ În „jurnalul acesta”, zice Rosetti, se vor publica articole care vor condamna „robia barbară și nefirească”. Cea mai mare robie este robia cugetului, însă și Românii nu pot citi, nici scrie, nici cugeta, ce e bun, drept și frumos pentru ei. Societatea eră, pe la 1848, împărțită în 4 părți: 1. *guvernul*, sau partea conservativă, a fost tiranul poporului; 2. *opозиția*, sau partea liberală, compusă din foștii sau viitorii în guvern, se pretind buni și se bucură de trecere în fața opiniei publice; 3. *republicanii-democrați*, cari susțin libertatea absolută; 4. *poporul*, ignorant, dar mai ales ignorat. Partida republicană, deși cu cele mai bune idei de guvernare pentru popor — spune Rosetti — n'a prins în fața opiniei publice, nedispunând de mijloace d'a servi și răspândi în mulțime, ideile ei noi. Dar „o idee nouă se zămislește în inima, în mintea unui popor; apăsată de un mic număr de oameni, cari se numesc stăpânire, ese, devine prin constrângerea ei, mai puternică, mai iubită și mai dorită, până ce într'o zi izbucnește și răstoarnă, pe toți împotrivorii lor...” Aceasta este revoluția!

El proclamă „libertatea, dreptatea, egalitatea și solidaritatea”. Cere și unirea Românilor: „Suferințele au și ele bunul lor, căci ajută înfrățirea.... În acești 3 ani de suferință România învață că nu poate fi biruință, fără unire și unitate”.

1) N. Iorga, *Ist. presei românești*, p. 82—83.

Face apel, apoi, la spiritul de solidaritate al poporului și încheie : „Câteva suferințe încă, câteva jertfe și puterile noastre, tari prin unire, prin dreptate și concentrație, vulcanul va izbucni pretutindeni și deodată și lumină se va face”.

Este în acest articol al lui Rosetti mai puțin decât ne-am fi așteptat : în loc să facă un examen serios al situației noastre politice, autorul se lasă furat de fraze și entusiasm.

Cuvinte frumoase de mulțumire scrie C. A. Rosetti în articolul „Doamnei * * *”, doamnă care a trimes „în ajunul zilei fatale, la 12—14 Sept. 1848” colierul și cerceii ei, daruri de nuntă, cu explicația „darul de frăție”, exilaților. Arată, aci, destinația acelor giuvaericeale : va publică, din valoarea lor „icoana revoluției, a libertății, a României dela 48”, pe care a făcut-o un artist român (pictorul Negulici?). Profetice sunt cuvintele acestea : „...despotismul care învăluește acum țara mea, de sigur se va topi de focul iubirii și primăvara va veni și România, plină de viață și de frumusețe liberă, va umple pământul cu roadele sale și va surâde celor ce au iubit-o și au crezut în învierea ei”.

Ultimul articol al lui Rosetti în *Republica română*, este un studiu, intitulat „Rusia”, scris în timp de câteva luni, în liniștea satului Douet, în cele mai grele timpuri de lipsă, nesiguranță politică și boală chiar. Studiul are 11 capitole mari : *Nația, Guvernul, Cultul dinastiei, Clasele, Administrația și legislația, Religia, Țarul, Puterea armată, Răsboaale, Politica Rusiei, Polonia*. În acest larg studiu asupra situației sociale, politice și militare a Rusiei, autorul consultă diferiți scriitori străini, ca : *J. Michelet, Les martyrs de la Russie, E. Quinet, Les révolutions d'Italie, Paris, 1848, Herder, Idei asupra filosofiei și a istoriei omenirii* ¹⁾, *Baronul d'Herberstein, Rerum Moscovit(tarum) commentaria, Istoria destrucției*

1) Rosetti a denaturat titlul exact al operei lui Herder (*Ideen zur Philosophie der Geschichte der Menschheit, Riga, 1784—1791, 4 volume*), pe care, de sigur, a consultat-o în traducerea franceză a lui E. d. Quinet, *Idées sur la philosophie de l'histoire de l'humanité, Paris 1925, 3 volume, carte foarte căutată pentru ideile ei liberale.*

Moskei, la 1812, scrisă de un ofițer neamț în slujba Rusiei 1); consultă cercetările și statisticile medicale asupra mortalității în Rusia ale doctorilor *Bertillon, Erdman, Harthausen*; a cercetat istoria statului, pe cât de oropsit, pe atât de iubit pentru suferințele lui, Polonia, în *Analele revoluției polone*, sau *Istoria împărțirii Poloniei* publicată de *Ferrand*, la Paris în 1820; în fine, este des citată revista de specialitate în chestiuni orientale, *Revue de l'Orient* și *Mémoires secrets* de *Duclos, Wilson* și alții.

Intregul material bibliografic utilizat, se pare, că a fost adunat de *Rosetti* în timpul șederii lui la Paris, iar aici, la *Douet*, îl cită din memorie sau după note luate în grabă, deoarece trimiterile nu arată pagina și nu sunt precise.

Studiul constată o stare nenorocită, sub toate raporturile, în Rusia: poporul zace în sclavie, guvernul și aristocrația stau plecate la picioarele țarului; acesta este dușmănit de toată lumea; administrația este una din cele mai rele, care nu poate stârpi năravurile criminale ale acestui popor bețiv; stricăciune în biserică și în magistratură; minciună, trădare și diplomație vicleană în politică, grație cărora Rusia s'a menținut ca stat.

Chiar dacă documentarea științifică lipsește uneori acestui studiu, el rămâne totuși, chiar azi, printre monografiile bune asupra Rusiei, iar noi, Românii, îl prețuim cu deosebită valoare, pentru sufletul și curajul ce a pus *Rosetti* într'insul. Constatările sunt, într'adevăr, uneori cam tendențioase, 2) voind să arate Românilor numai că n'au de cine să aibă teamă. De cele mai multe ori, însă, găsim aprecieri foarte juste, care și astăzi, se potrivesc, în mare parte, stării anarhice din Rusia: „Rusia nu este o nație puternică, precum zic unii, ci numai o lăncuire silnică, nedreaptă, antiumană și nefirească de populații felurite, care gem sub o autocrație străină lor, ca și pământului rusesc; și că autocrația, stând numai pe amăgiri, pe sclavie,

1) Cred că este cartea, tradusă și în românește: „*Intâmplările războiului Franțozilor și întoarcerea lor de la Moscova..... tălmăcite de pre nemție*” *Buda*, 1814, cfr. *I. B i a n u* și *N. H o d o ș* *Bibl. veche rom. III*, Buc., 1912, p. 102.

2) Spre exemplu, aprecierile asupra lui *Petre I*, *Rep. rom. II*, 202, sq.

neștiință și teroare, nu mai poate domni de cât timpul ce va mai domni amăgirea, sclavica, neștiința și teroarea”.

Studiul are ceva din metoda științifică a romanticului istoric francez Michelet, pe care, de altfel, îl citează foarte des. Nu lipsesc nici accentele de milă și simpatie pentru națiunile mici, neputincioase, cotropite de vicleana Rusie, precum : „Livonia, Estionia, Finlandia, Curlandia și Crimeea”.¹

Mai multe pagini consacră nenorocitei Polonii, pentru suferințele căreia talentatul poet și profesor polon la Collège de France, Adam Mickiewicz, reușise să atragă simpatia tuturor țărilor europene. În istoria Poloniei, Rosetti găsește prilejul de a „demonstră mai bine (mai cu seamă pentru Români), ipocrizia și slăbiciunea Rusiei”.... Intr’însa găseă „istoria tuturor naționalităților căzute în lanțurile sclaviei.... Profite Românul d’această lege tristă și sublimă ș’atunci de sigur că Rusia va fi ucisă în România !”²)

Studiul prezintă valoare și prin interesantele aprecieri ce face, în „Concluzie” asupra revoluției dela 1848. În acest an, Țarul „simțindu-și și mai bine neputința” se mulțumeă să nu se amestece în mișcările altor neamuri, dar să-l lase pe el liniștit „în hotarele sale”. Pe de altă parte, propune guvernului provizoriu din Franța, că recunoaște republica franceză, în schimb să-i lase „neclintită înfruirea ce a dobândit în Orient”. Guvernul francez refuzând această propunere, puternicul Țar fu nevoit să stea trei luni la hotarele Principatelor române, până „sămânța revoluției a intrat afund în pământ și roadele ei ce le vedem d’acum, chiar, vor fi mari și sublime în viitor”. Apoi Rusia împinge pe Turci să intre în Principate „prin ucideri și trădare” și după aceasta intră și ea, vorbind de protecție și putere. Rosetti, îndeamnă pe Români să nu se lase amăgiți de promisiunile Rusiei, care a trădat, rând pe rând pe Unguri, Austrieci, Croați, Poloni. Printr’o serie de interogații, în care pomenește numele lui

1) *Republica română*, II, 249.

2) *Ibidem*, p. 248.

Mircea, al lui Mihai, ¹⁾ care amintesc *Cântarea României* a lui Alecu Russo, cheamă pe Români la luptă :

„Juni Români, răspundeți voi ! Puneți mâna pe fruntea și pe inima voastră și spuneți, în sfârșit, fără sfială, dacă simțiți în voi viața, junețea, puterea, setea Libertății, și hotărârea d'a jertfi totul pentru România sau, dacă, gârbovi în floarea vârstei, voiți mai bine ca mintea și sufletul vostru să fie zdrobite de sclavie, fețele voastre pălmuite, mamele voastre biciuite, surorile, soțiile, logodnicile și Patria noastră ucise înaintea ochilor noștri ?” ²⁾

Cu asemenea cuvinte de îmbărbătare închee Rosetti lungul, dar viul său studiu scris într'o proză curgătoare și însuflețită. Dacă Ion Brătianu se prezintă demonstratorul filosof al publicației și C. A. Rosetti cronicarul ei politic, apoi al treilea colaborator, Cesar Bolliac, se erijă în susținătorul drepturilor noastre istorice, pe baza trecutului glorios.

Activitatea lui Cesar Bolliac. — Colaborarea fraților Brătienii și a lui Rosetti pune la curent străinătatea cu situația noastră politică aci, la porțile Orientului și chemă la luptă, pentru afirmarea drepturilor noastre politice și naționale. Paralel însă cu schimbarea aspectului politico-național, trebuia să se înfăptuiască și prefacerea organismului social interior. După cum, politicește, eram într'o stare de robie (stăpânirea rusească), tot așa, din punct de vedere administrativ și juridic, societatea românească, pe la 1850—54, eră roabă unor legi nechibzuite, arbitrare și părtinitoare. Rolul acesta de biciuitor al relei stări de organizare juridico-socială, îi revine, la *Republica română*, tânărului revoluționar, entuziast și curajos, *Cesar Bolliac*. Indreptarea moravurilor sociale o mai încercase el și a încercat-o mai târziu chiar, în versuri, în unele din poeziile lui cu un pronunțat caracter social. În *Republica română* însă, încă din 1851, întrebuițează proza cea mai vehementă și necruțătoare. Studiul are ur-

1) *Ibidem*, 286.

2) *Republica română*, II, 287.

mătorul titlu : *Regulamentul, Arhondologia, Pravila lui Caragia, Condica criminală de la 1851.*

Autorul își propune să analizeze în acest studiu, fiecare carte de robie, din cele patru ce guvernau națiunea, cu scopul de a arăta boerilor, cari credeau că prin ele li se păstrează oarecari privilegii, cât se înșeală de amarnic ; el știe însă că nu sunt mulți amăgiți. Bolliac se adresează numai unora dintre boieri, pentru că „majoritatea, spune el, a dat și da neconținute dovezi că sunt pătrunși de adevăr și nu mai are trebuință de luminat. Ei împreună cu neguțetorii și meseriașii au proclamat revoluțiile în țara noastră, au dat cele dintâi sărutături frățesti în nație și au emancipat pe frații lor de țară”. Putem continua și vom găsi aceleași fraze răsunătoare pe cât de părtinitoare față de boerii cei mici („clasa doua și a treia“), pe atât de disprețuitoare și ironice față de unii exponenți ai clasei vechi boeresti („bașboerii”). Nu cruță nici „junimea” contemporană compusă, în mare parte, din „coconași ce se înbulzesc la cluburi cu cocardele cât talerul și acum poartă decorații muscălești”.

După această satiră vehementă, adresată trădătorilor cauzei revoluționare își pune, deodată, patru întrebări, la care răspunde, pe larg, pe un ton și mai vehement : „1. Pentru ce a ars Nația Regulamentul? 2. Pentru ce s'a ars Arhondologia? 3. Pentru ce o să se arză Pravila lui Caragea? 4. Pentru ce o să se arză Condica criminală dela 1851?”

Este vorba aci, pe de o parte, de *Regulamentul organic* și *Arhondologia* („lista de toți boerii”) ce au fost arse pe rug la 6 Septembrie 1848 de poporul adunat, în mare număr, în curtea mitropoliei, în timp ce Ion Brătianu, C. Bolliac, le rosteau discursuri improvizate ; iar, de pe altă parte, de legiuirile, *civilă* și *penală*, care continuau să înăbușe sentimentele de libertate și avânt în Principate ¹⁾.

Regulamentul, spune Bolliac, s'a făcut „fără știrea Nației” ; a fost impus Nației și pus în aplicare, cu toate împotrivirile poporului cât și ale boerimei. Are cuvinte frumoase pentru

1) C. Colescu Vartic, op. cit., p. 379—383.

Ioan Văcărescu, Banul Brâncoveanu, Banul Bălăceanu și C. Câmpineanu, dintre care primul a fost exilat, iar ceilalți trei „au murit otrăviți în același an al punerii lui în lucrare”. Regulamentul este împotriva autonomiei țării; el a adus sclavia în țară; a introdus ura între clasele sociale, prin felul cum împarte dreptatea, după privilegiu.

Găsim, aci, o mulțime de observațiuni judicioase, care interesează mult, mai ales, pe istoricii dreptului român din sec. XIX. Așa, de exemplu, este justă observația, că, în ediția lui Carcalechi și Marcovici a Regulamentului organic s'a schimbat art. 298, ridicând astfel, din țară pedeapsa cu moartea, pentru a-l introduce, sub altă formă, în 1851, în *Condica criminală*, care legiuiește moartea în 20 de cazuri: un exemplu de regres.

Arhondologia era o listă de titluri (azi ni s'ar părea cu totul ridicolă), în care se înscriau, pe baza unor anumite drepturi genealogice, toți boierii țării, împărțiți în trei „clasuri”¹⁾. Ea a fost arsă odată cu Regulamentul. Boliac o găsește absurdă pentru că poreclește oamenii „cu niște numiri ale căror funcții nu mai sunt astăzi”; o găsește părtinitoare, pentru că înscrierea în arhondologie a unui boier se face „în urmarea vreunui mic favor al Domnilor corupți”. Uneori argumentația logică se împreună cu nota glumeață, precum în următoarele rânduri: „...aste numiri, unele românești, altele slavonești, grecești, turcești și Domnul știe mai cum, deși odată aveau o semnificație în oștirile românești, dar nu sunt numai de funcții ale statului, ci de funcții umilitoare lângă persoana Domnului: slugile credincioase ale Domniei mele, pitarul, jimbularul, mămligarul Domniei mele; paharnicul sau vinarul, clucerul sau chelarul, etc.”.

Apoi, autorul se întreabă mirat, dacă nu se revoltă și bunul

1) Iată, de curiozitate, titlurile boerești ale unei arhondologii tipărite, care se află în depozitul Academiei române (Cota: A. 1521). Ea cuprinde lista boierilor de „al 3-lea clas”: serdari, medelniceri, pitari, conțipiști, praporceici, slugeri, parucici, logofeji ai divanului, vistieri, vătăfi de aprozi, ceauși de aprozi, ciauși agieși, starosti de brutari, armași al 2-lea, portari al 2-lea, ceauși spătărești, bași, buliugbași, vătăfi de păhărnici, vătăfi de divan.

simț, când, unui învățat profesor, magistrat, doctor, inginer, ce ar merita distincția și recunoștința Nației, le-ai da porecla ridicolă de „pâinar, vinar, așternutar, agă, serdar, etc.”

Celelalte două legiuiri, a căror ardere autorul le-o prevede în curând, sunt: Pravila lui Caragea și Condica criminalicească din 1851.

Pravilei îi găsește un defect general, că este necompletă, rămânând, ca toate dispozițiile legale să se deslușească „de iscusința“ judecătorilor și prin „marafet judecătoresc”. Raportându-se, apoi, la legile altor țări europene, constată că nici una nu împarte locuitorii în *slobozi*, *robi* și *sloboziți*. Ea protejează mita, slușirea, omorul, tortura ¹⁾.

Un cod penal, propriu zis, n'am avut până în zilele „prea înălțatului domn stăpânitor a toată Țara-românească, *Barbu Dimitrie Știrbei*”, prin a cărui „părintească îngrijire” se întocmește în 1850 (ofisul de întărire Nr. 1644 din 5 Decembrie 1850) o *Condică criminalicească cu procedura ei*, tipărită în tipografia lui Iosef Kopainig, în 1851, pusă în aplicare abia dela 1 Ianuarie 1852. Ea se compunea din patru mari părți: I. Pentru pedepse în pricini criminale și corecționale și pentru ale lor urmări. II. Pentru cei supuși la pedepse; pentru cei vrednici de iertarea sau micșorarea pedepsei, și pentru cei supuși la răspunderea păgubilor pentru crime sau vini. III. Pentru crime și vini și pentru pedeapsa lor. IV. Abateri polițienești și pedepsele lor.

Analizând Boliac cuprinsul condiciei, îl arată ca „neomenos și nepotrivit stării societății de astăzi”: legiuște pedeapsa cu moartea în 30 cazuri, în vreme ce consulatul rusesc anulează această dispoziție, pentru a micșora Domnului român drepturile sale, în țară. Ea va fi arsă de popor, pentrucă

1) Cităm, după ed. lui Simeon Marcovici a *Pravilei*, Buc., 1845, câteva dintre articolele la care face aluzie Boliac: p. 102: „cine va face omor cugetat, singur sau dimpreună cu altul, să se omoare”; p. 103: „Câți tâlhari se prind, să se omoare”; p. 104: „Cine va fură dela om particular, să se dea prin târg cu bătae...”, p. 1: „împărțim obrazele după noroc, în slobozi, robi și sloboziți”; p. 4: „stăpânul țiganului e slobod să vânză și să dăruiească pe țigan”, etc.

„pune degradanta pedeapsă cu bătae pe pelea goală”. O lecție de bun pedagog dă legiuitorilor, adresându-le următoarele cuvinte : „Nu se înobilează moravurile cu asprimea și barbaria legilor, domnilor legiuitori ! Cu cât legile se vor îmblânzi și se vor nobila, cu atât și moravurile se vor îmblânzi și se vor nobila.” Dar, ceea ce era mai grav pentru Boliac, care trăia în epoca și în țara deplinei egalități în fața legilor, era faptul că, pentru aceleași crime și vini, pedepsele se hotărâsc „dupe naștere, rang, poziție, și deosebit caracter”. „Sărmanul nenobil — continuă el — să se arunce în fundul ocnei pe viață..., iar fericitul nobil, pentru aceeași crimă... să se trimiță la o mănăstire cu grădini, vânători și petreceri, ca să se odihnească de osteneala ce și-a dat spre a săvârși o crimă. Bravo logică ! Bravo legiuitori ! Bravo Pravilă !”

Intr'a doua parte a studiului, avem un fel de *imn al țării române*, care, întocmai ca poema *Cântarea României* a lui *Alecu Russo* — a cărei traducere de Bălcescu, publicată atunci în *România viitoare* aprinsese inima lui Boliac — pune o serie de întrebări referitoare la situația de plâns a țării noastre, cărora le urmează, simetric, răspunsuri pline de avânt, curaj și îndemn. Obiectivul către care se îndreaptă lovirile prozei lui, plină de vervă și înflăcărare, sunt *ciocoi* și *ciocoaicele*, gogoriță internă — *Turcii* și *Muscalii*, speriiind din afara țării. Primii sunt prea puțini, față de numărul mare al lup-tătorilor ; 15 familii ciocoești, fanariote, față de 555.000 de familii de neguțători și muncitori !

Cât pentru Turci și Muscali, „deschideți istoria” și luați exemple din trecutul glorios al neamului : „Puneți urechea și ascultați departe toaca deșteptării ce înconjoară lumea !... 14 milioane de Români ai Daciilor și ai Meziilor vor trăi într'o singură *Republică democratică, solidară de toate Republicele națiilor Europei* !”

Cuvinte entuziaste de republican convins !

Boliac, documentat și logic în prima parte, devine retoric, înflăcărat la urmă ; alături de fraze sincere, întâlnim și mijloace ieftine, căutate, de a entuziasma și de a face propa-

gandă. În orice caz, găsim în proza lui calități de bun ziarist și polemist.

Mai puțin ziarist, dar mai mult istoric și filolog — uneori cam pedant, față de scopul unui ziar — este în articolul numărului următor din *Republica română*, intitulat „Unitatea României”.

Articolul urmărește să arăte că unitatea României este o necesitate de ordin politic. Aceasta o dovedise mai înainte și Ion Brătianu, urmând, însă, altă metodă de investigație. Au simțit-o toți oamenii gânditori și s’au cercat s’o pue în lucrare „toți căpitanii cei mari ai Românilor : Huniad, Mircea, Ștefan și Mihai”¹⁾. Aceasta este *ideea* care ne interesează; dar ea este susținută cu o serie întregă de argumente *arheologice* : „monede goloaze (!) macedone, trace”; altelei *filologice* : etimologia cuv. *Vlahi* din *Vlacia*, regiune din centrul Italiei (!), originea titlaturei *Domn-ul*²⁾, identitatea Romelia = România (!); în fine, mai puțin romantic, în argumentele lui *istorice*, arată evoluția cronologică a luptelor Românilor pentru unitatea *teritorială* a statului moștenit dela Romani.

Prețuirea colaboratorului Bolliac la *Republica română* revine mai ales dela primul său articol, care este prima critică judicioasă a legislației Principatelor române, pela 1850—53. Studiul a fost luat în seamă, de sigur, de cărmuitorii țării noastre, cari se gândeau la reformele imediat necesare de introdus în Principate. Insuși Domnitorul Grigorie Ghica, în memoriul lui, citit în conferința dela Viena, la 30 Sept. 1854, asupra principalelor reforme de introdus în Moldova (aceiași stare era și în Muntenia), atrăgea atenția, în mod deosebit, asupra reformei legislative și insista mai mult, din aceasta, asupra *codului penal*, pe care-l criticase cu mi-

1) Fragmentul acesta, omis la finele articolului din *Republica română*, este reprodus numai în *Culegere de mai mulți articoli publicați atât în străinătate cât și în țară în anul trecut*. Buc., 1861, p. 60.

2) Asupra acestei chestiuni, Bolliac a revenit într’un articol — *Titlul suveranilor Romani* — publicat în *Buculum* Nr. 5, anul 1857, aproape cu aceleași cuvinte ca în *Republica română*.

nuțiozitate Bolliac : „Le code pénal est tout-à-fait vicieux et incomplet et les différentes procédures sont dépourvues de codes spéciaux. Une commission instituée pour s'occuper de la réforme de la législation... avait commencé à élaborer le code penal et les procédures civile et criminelle ¹⁾).

Colaboratorii a căror activitate s'a analizat până aci, au fost personalități pur politice, iar articolele lor au păstrat caracterul istorico-politic. În numărul 2 al ziarului nostru, apare numele unui alt colaborator, de data aceasta, poet, ale cărui poezii urmăresc și ele realizarea aceluiași program propus de ziar; este poetul Gh. Crețeanu.

Activitatea poetului G. Crețeanu. În luna August a anului 1853, poetul G. Crețeanu se pregătea să părăsească Parisul, spre a veni în țară, după ce fusese, ani de-arândul, „agentul cel mai viu, cel mai activ, cel mai întreprinzător al societății ²⁾ ce formase României acolo. Prin Martie-Aprilie, 1853, când trebuie să fi apărut, la Bruxelles, volumul 2 din *Republica română*, G. Crețeanu, poetul *Patriei* și al *Libertății*, înviorează cu 5 poezii paginile exclusiv politice ale publicației republicane : *Speranță*, *Fata pandurului*, *Mormintele martirilor*, *O noapte în Carpați* și *Glasul viitorului* ³⁾, datate toate din 1849. Le iscălește L. Fabian sau numai Fabian, pentru motivul mărturisit de el mai târziu ⁴⁾, într'o scrisoare adresată lui C. A. Rosetti, unde-și apără dreptul de paternitate asupra poeziilor, greșit atribuite de V. Gr. Popp (*Conspect asupra literaturii române*, vol. II, 1876), lui Vasile Fabian Bobb, care murise, încă din 1836. El spune : „...autorul lor (al poe-

1) Raportul Domnitorului este publicat în întregime, de Dim. A. Sturdza și J. J. Skupie wski, în *Acte și documente relative la istoria renasterii României*, vol. IX, p. 578 sq. Citatul de sus, v. pag. 582.

2) A. I. Odo b e s c u — *Opere complete*, vol. II, Buc., 1908 „Minerva”, p. 243 în „Junimea română din Paris pe la 1852”.

3) Poeziile se găsesc reproduse și în volumul *Melodii intime* Buc. 1854; în *Patrie și libertate (poezii vechi și noi)* Buc. 1879; cât și în *Poezii alese* (de N. Iorga), Vălenii de Munte, 1908 : în această din urmă ediție, la pp. 37, 43, 77, 81. Din colecția d-lui Iorga lipsește poezia *Fata pandurului*.

4) *Românul*, numărul din 7 Maiu 1876.

ziilor de mai sus) era suptscrisul. Fiind aproape a mă întoarce în țară, ocupată atunci de oștiri străine, n'am subscris cu propriul meu nume, spre a nu mă expune la ce-va persecuțiuni".

Poeziile sunt toate ocazionale și se resimt mult de preocupările generației dela 1848. Așa *Speranță*, este o apologie a libertății. Poetul culminează retorica-i inspirație în legătură cu 3 momente: 1. timpul când exista libertatea, versuri care ne amintesc, în privința concepției, verseturile 9—13 (o parte) din *Cântarea României* a lui *Alecu Russo*:

*Peste lume răul, ca un nor d'aramă,
Se'nțindea din secolii, nații apăsa,...(strofa 1)*

Intr'o zi poporul strigă „Libertate!” (strofa 2)

*Cât fu de sublimă astă deșteptare! (strofa 3)
Nații, dându-și mâna piste munți și mări,
Rupând în unire fiarele barbare,
Salutau frățica prin mii de cântări.*

Al 2-lea moment: libertatea este înăbușită, când „ca un vâl se'nținse negura pe cer”; al treilea moment este afirmarea speranței că ziua libertății se va reîntoarce, deoarece:

*Când pentru o idee mii popoare ard,
Zioa învierii nu este departe...*

Poezia „*Fata pandurului*” se aseamănă mult, ca idee, cu poezia lui Bolintineanu, *Mama lui Ștefan cel Mare*. Cași mama lui Ștefan, iubita, căreia iubitul îi cere o sărutare, îl trimite la luptă, să „rupă fiarele” țării, s'o „scape de strein”, de „umilinte și nevoi” și numai după aceasta:

*Vei putea ca să-mi fii frate,
Căci sunt fiică de eroi!*

O poezie, căreia Crețeanu a vrut să-i dea o factură clasică, este cea cu titlul „*Mormintele martirilor*”. Factura-i clasică o vedem dela primele versuri, în imaginea mitologică: „pri-

viți în caru-i d'aur nemuritorul soare"; o mai vedem din prezentarea totală a poeziei, care are 3 personaje: bătrânul ale cărui sentimente și idei sunt interpretate și completate de celelalte 2 personaje colective, ca în tragediile grecești: „corul de fecioare” și „corul de adolescenți”. Adăogați la aceste elemente clasice și faptul că poezia trebuie închipuită „cântată”, așa precum în antichitate membrii corului cântau, legănându-și ușor trupurile, subțire îmbrăcate. Ideea acestui tablou feeric — căci, de pe culmea unui munte, bătrânul chiamă corul de fecioare, să vadă, în vale, mormintele martirilor, cari au căzut în lupta pentru libertate — este întâlnită aproape în orice poezie ocazională din epoca 1848; Crețeanu o poetizează în felul următor:

*Auz în depărtare fanșara judecății;
Dreptatea triumfează și orice popor
Din ceruri priimește cununa Libertății.*

Concluzia? Iat-o:

Duceți-mă în vale, acumă pociu să mor!

Mult mai caracteristică pentru reprezentarea concepției poetice la generația dela 1848, este poezia „*O noapte în Carpați, episod din revoluție*”. Scrisă în 1849, în urma mișcării de reacțiune, a citit-o emigranților și studenților români la Paris, la un banchet. De atunci, se cerea mereu poetului să recite refrenul poeziei:

Trăiască România unită, neatârnată.

Crețeanu crede despre România unită — ca și Bălcescu în *Unitatea națională* din *Istoria Românilor sub Mihaiu Vodă*, despre Ardeal — că „este o cetate cu șanțurile de mii de stânjâni și fără porți și punte”. În creerul munților, la văpaia focului, stau de vorbă mai mulți Români, îngrijorați de micul număr de oaste care a mai rămas, din luptă. Apare însă, în mijlocul lor „un june”, purtând „căciulă tiroleză”,

Ș'o lungă mantă neagră statura-i învelea.

Era fratele ardelean supus Ungurilor, care venea să ofere ajutorul lui și al soldaților lui, Românilor. Mai târziu se ivește și

Un om cu uniiforma ce poartă în Rusia.

Era Basarabeanul, care venea în același scop de ajutorare. Dar armia barbară atacă, lupta începe, Basarabeanul este ucis,

*Iar bravii ce'n cetatea muntoasă se retrag,
Se apără trei zile, mereu d'acolo trag
Și duc ne'ncetat moartea în armia barbară.*

Ardeleanul moare mai târziu, scriind cu al său sânge, pe piatră :

Trăiască România unită'neatârnată!

Partea a doua a poeziei cuprinde o serie de îndemnuri la luptă : contra tiranilor, contra rușinei și a umilinței ; pentru libertate și unire. Poetul devine grav, când spune, că :

*În viața unei nații sânt zile solemnele
În care-i se cere ca se jartfească tot;
Ori drepturi își câștigă, ori moare pentru ele...*

În *Glasul viitorului*, patriotul Crețeanu—după mai multe versuri admirabile ca descripție a naturii, după un contrast palid între seninătatea naturii înconjurătoare și durerea ochilor umezi de lacrimi — deslușește înțelesul detunătorului glas ce se aude :

*„O țară ticăloasă! Când oar'te vei pătrunde
„De sacra ta chemare, de'n naltu-ți viitor?...
„La fii tăi însuflă curagiul și credința
„Prin care triumfară vitejii vechi Români”.*

Acuză, apoi, țara de „moleciune”; dar nu scutește nici pe „tiranii țării”, cărora le spune amenințător : „peirea vă așteaptă”. Mulțimea Românilor dispuși să lupte pentru libertate este mare, deoarece se întinde :

Din Tisa 'n Marea Neagră, din Dunăre 'n Carpați.

Poeziile lui G. Creșeanu nu ies din programul revistei; așa se explică, de ce, din multele lui poezii scrise anterior, a ales pentru *Republica română* aceste cinci poezii. Caracterul patriotic ocazional al lor, îl alătură poezilor Bolintineanu (compară *Fata pandurului* cu *Mama lui Ștefan cel Mare*), Gr. Alexandrescu (compară anumite părți din *Mormintele martirilor* cu *Mormintele dela Drăgășani*), a căror poezie era mult apreciată în vremea aceea. Dar, printre numeroasele versuri eroice, găsim, ici și colo, frumoase tablouri din natura măreață a țării noastre, pe care poetul o pune mărturie trecutului vitejesc, dar dureros, cât și viitorului mai fericit.

CONCLUZII

Suntem în epoca anilor 1851—1853, în Parisul frământat de tot felul de idei republicane și revoluționare; revoluția română, înfrântă de apăsarea oștilor rusești, silise pe fruntașii revoluției să se exileze la Paris. Ei sufereau, aici, diferite necazuri. O atmosferă de simpatie pentru Principatele române putea să se înfiripeze în cercurile politice conducătoare ale Occidentului, numai dacă exilații se mișcau în acest sens. Ei erau tineri și entuziaști. Erau departe de țara, ocupată de Ruși, cu domnitori fără putere în fața voinții Rușilor. Atunci scot ziare și reviste pentru a strânge rândurile între ei, numeroșii exilați și, în același timp, pentru a face propagandă românismului, printre străini: *România viitoare*, *Junimea română*, *Republica română*. Dintre acestea trei, singura care apare cu un cuprins mai bogat (128 și 338 pagini) și pentru o vreme mai îndelungată (anii 1851—1853), este aceasta din urmă.

La această publicație politică și-au format proza ziaristică primii oameni de stat ai României.

Publicația a adus, de sigur, servicii însemnate Principatelor, mai mult prin propaganda în străinătate, decât prin răspândirea ei în țară, unde asemenea publicații, pătrundeau mai greu, din cauza confiscării lor la vamă, de către agenții armatelor rusești. Însă și din acest din urmă punct de vedere, *Republica română*, în comparație cu celelalte publicațiuni, a avut o circulație mai mare, din cauza formatului ei prea mic, într'adins căutat, după cum ne mărturisește însuși Al. Odobescu, contimporan al evenimentelor.

Prin mutarea reședinții de imprimare, dela Paris la Bruxelles, în 1853, publicația a pregătit și în Belgia, care ne cunoștea mai puțin, o atmosferă prielnică Principatelor, care a durat multă vreme și a dat rezultate foarte frumoase.

Se vorbește chiar de un jurnal apărut la Bruxelles, *Presse Belge*, care eră organul principal de propagandă filo-română.

Când, în 1856, la Iași, cenzura punea piedici apariției publicației franceze „*l'Étoile du Danube*”, suplimentul francez dela *Steaua Dunării* a lui Kogălniceanu, tot orașul Bruxelles oferă ospitalitate și acestui al doilea ziar al Românilor¹⁾ pe pământul Belgiei.

Desprindem, ca idei politice, din activitatea colaboratorilor, afirmarea energică a drepturilor noastre naționale: libertate, unitate și reorganizarea lăuntrică, în sensul principiilor formulate de marea revoluție; egalitatea cetățenilor în fața legilor, cari trebuiau modificate fundamental. Ici-colo, întâlnim fraze de un colorit romantic și republican. Vedem uneori, în sufletul entuziaștilor colaboratori, o admirație sinceră și profundă pentru republică, dar pe care se feresc a o recomanda ca formă de guvernământ Principatelor. Din acest punct de vedere, trebuie să recunoaștem pe Rossetti și Bolliac ca susținători mai convinși ai unor asemenea idei radicale, și pe Ion Brătianu, ca pe un gânditor profund și prudent asupra posibilităților de realizare politică, în Principate :

„In această evoluție a lui Ion Brătianu, în faptul că a renunțat la unele idei care nu se potriveau cu realitățile naționale, spre a primi și servi pe cele combătute în tinerețe, se vede alta din însușirile caracteristice ale omului de Stat: realismul. Ion Brătianu, în epoca sa de culminare politică, a fost înainte de toate, un om de realități; și în domeniul politic și în cel economic, el s'a ținut strâns de aceste reali-

1) N. Iorga, *Istoria presei românești*, p. 107.

tăți, s'a inspirat din ele și, în consecință, a putut să le prevadă desfășurarea" 1).

Avântul nu le lipsea ; el se exteriorizează într'un stil retoric, uneori chiar exagerat. Inșă și din acest punct de vedere, proza lui Ion Brătianu este mai viguroasă și mai incisivă față de a celorlalți.

Pentru începuturile presei noastre politice, *Republica română* oferă un material foarte interesant, care trebuie luat în seamă la reconstituirea vieții noastre politice în secolul precedent.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

1) C. C. Giurescu, *Introducere*, pag. XV, la *Ion C. Brătianu, Acte și cuvântări*, vol. III, Buc., 1930. (Așezământul cultural Ion C. Brătianu).

A N E X E

Deoarece exemplarele acestui ziar sunt prea rare¹⁾, *Academia română* având numai câte un număr, pe care, pentru conservarea lor, nu le pune la dispoziția cititorilor, *voiu reproduce* în aceste anexe, articolele *nepublicate* în nicio altă parte; pentru cunoașterea celor publicate în diferite publicațiuni recente, voi alcătui un tablou al cuprinsului, arătând, în dreptul fiecărui articol, *locul unde s'ar putea citi cu mai multă ușurință, azi, aceste articole.*

I.

Numărul 1.

Foaia de titlu : Republica română, Noembrie 1851.

Paris, Tipografia lui E. de Soye, Rue de Seine, 36.

Articole : . . Republica română... În numele redacției I. C. Brătiano. Publicat în *Lui C. A. Rosetti* (1816—1916). *La o sută de ani dela nașterea sa. Volumul comemorativ închinat de „Democrația”, revista Cercului de studii P. N. L. Iunie 1916*, pp. 244—254; în *Lui Ion C. Brătianu 1821—1921*, vol. I, pp. 93—103; și în *Din scrierile și cuvântările lui Ion C. Brătianu 1821—1891*, Buc. 1903 p. 14—24.

România... I. C. Brătiano. Publicat în *Lui Ion Brătianu 1821—1921*, vol. I, pp. 104—115; și în *Din scrierile și cuvântările lui Ion C. Brătianu 1821—1891*, Buc. 1903, p. 24—35.

¹⁾ Domnul prof. D. Murărașu îmi spune că la Biblioteca națională, din Paris nu se găsește Nr². al publicației.

Regulamentul, Arhondologia, Pravila lui Caragia, Condica criminală dela 1851. Cesar Bolliac. Publicat în *Cesar Bolliac, Cullegere de mai mulți articoli publicați atât în străinătate cât și în țeară în anii trecuți*. Buc. 1861, pp. 1—33.

Manifest al Comitetului revoluționar român... D. Brătiano, 14 Sept. 1851, Brighton. Publicat în *Lui C. A. Rosetti (1816—1916)*... pp. 255-259.
Doamnei.*.* C. A. Rosetti, Paris 1851, 11 Brumaru. Publicat în *Lui C. A. Rosetti (1816-1916)*, pp. 260—261.

Cronica : Cronica politică. C. A. Rosetti, Paris, 20 ale Brumarului. Se publică acum, pentru prima dată, în aceste „anexe”.

Numărul 2.

Foaia de titlu : Republica română, II, Bruksel. Tipografia lui J.—H. Dehou, 1853.

Articole : Naționalitatea... I. C. Brătiano. Publicat în *Lui Ion Brătianu (1821—1921)*, vol. I, pp. 121 până la 143 ; și în *Românul* nr. 21, 24, 26, 29, 33 (Oct.—Noemv.), al anului 1857. Articolul a a suferit, aci, puține modificări ; *Scrierile și cuvântările lui Ion C. Brătianu*... p. 39—61.
Rusia... C. A. Rosetti 1852 August 31. Satul Douet. Publicat de *Vintilă C. A. Rosetti* în *Scrierile lui C. A. Rosetti*, Buc. 1887, vol. I, pp. 7—142 (tot volumul).

Unitatea României (va urma) Cesar Bolliac. Publicat în *Cesar Bolliac, Cullegere de mai mulți articoli publicați atât în străinătate cât și în țeară în anii trecuți*. Buc., 1861, pp. 34—61.

Poezii : Speranță, Fata pandurului, Mormintele martirilor, (L. Fabian). O noapte în Carpați (Fabian).

Primul nume e scris cu litere latine, în în-tregime; al doilea cu alfabetul de tranziție. **Glasul viitorului.** (L. Fabian). Publicate în diferitele colecții de *poezii* ale poetului *Gh. Crețeanu*, citate în studiu, p. 36.

Corespondență: **Înștiințare.** În numele direcției C. A. Rosetti-Publicată pentru prima dată, în *Nerva Hodoș și Al. Sadi Ionescu, Publicațiunile periodice românești*, Tom. I (1820—1906), p. 552; pentru a doua oară, vezi în aceste anexe p. 61.

II

CRONICA POLITICĂ

— Inedit —

(Pag. 103). Zece milioane de Români sânt în temniță. Puțin ne pasă dacă temnița este mai mare (Pag. 104) sau mai mică, mai luminoasă sau mai întunecoasă, și dacă vornicu (*sic*) temniții se numește Nicolae, Abdul Megit, Franț Iosif, Ghica, Știrbei sau Ioanid. Combatem principiile și faptele, iar nu oamenii. Când omu (*sic*) are un stăpân, care prin silă dispune de libertatea, de munca, de starea și onoarea sa; când omu nu se poate mișca, nu poate merge unde va voi și nu poate face ceiace mintea și cugetu (*sic*) său îi spună că este folositor pentru dânsu și semenii săi, când nu poate citi, scrie sau vorbi ceiace-i zice inima și mintea sa că este bun drept și frumos, omul atunci este în robie și'n temniță.

Această robie barbară și ne-firească noi credem că nu trebuie și nu mai poate ține. Temeiurile credinței noastre ne vom sili se (*sic*) le arătăm treptat în jurnalul acesta și cronica politică va avea mai cu denadinsu această țintă.

„In 50 de ani lumea va fi Republicană sau cozacă” a zis Napoleon pe steiul sfintei Eleni.

Libertate sau robie, Republică sau monarhie, munca sau exploatarea, iată toată lupta de astăzi.

Ca se lămurim desbaterea se'ncepem cercetarea naintea Revoluției de la 48.

(Pag. 105). Europa ajunsese într'o stare de progres în idei, în științe și'n industrie astfel, încât oamenii fiind mult mai naintați decât toate instituțiile politice și sociale ce cârmuiau osebitele staturi, chiar și cele mai libere, se simțeau ca copilu (*sic*) ce voiește ș'are puterea d'a umbla singur și se simpte (*sic*) ținut încă în fașe.

Stăpânitorii, văzând nemulțumirea Populilor și simțind că spiritul de revoltă creștea din ce în ce mai mult, din zi în zi îndoiau și ei fașele, crezând că legămintele materiale vor fi mai puternice de cât legile naturei.

Aci este locul se deram (*sic*) ș'acel neadevăr cu care stăpânitorii și slugile lor voesc, pe d'oparte se 'nvăluiască rușinoasa lor cădere dela 48, iar pe de alta se ne sperie pentru viitor, zicând că Revoluția a triumfat atunci, fiindcă ereau nepregătiți. Minciună nerușinată ca toate cuvintele și faptele lor, și ca toate, lesne de doborât; căci se văd zidurile cu care mult mai nainte regele Franței inconșura Parisu, cetățuile și 80.000 de soldați în capitală numai, cu care credea că va sdrumica Revoluția; se văd încă bateriile prin care regele Neapolului își transforma palatul în cetate; se văd, sânt (Pag. 106) săpate în inimile noastre uneltirile prin care Meternik învrășmășa naționalitățile; se văd legile și cursele prin care regele Prusiei se silea s'aducă Germania în evul de mijloc și toți știu cum Nicolae, în călătoria sa în Italia, la 1845, se declarase protectorul Iezuiților, (pe carii Alecsandru, la 1815, i-a goni(t) din staturile lui, confiscându-le toate averile) și-și didese mâna cu toți sugrumătorii Populilor, carii pe lângă pregătirile materiale se sileau, prin toate mijloacele, a face din oșlire și din Popul două câmpuri, doi Populi vrăjmași.

Dar corupția are totdeauna temeliile de țărână și numai dreptatea, adevărul și libertatea, sunt așezate pe temelii de granit, înfipte în inima și'n conștiința omului. Când dar legile și instituțiile sunt mai înapoiate de cât ideile Populului, când în loc d'a fi o asigurare a libertății omului, ele sunt robie și stavili ale desvoltării și a binelui său moral și material; și când corupția ajunge d'a umbla în lumina cea

mare și cu fruntea semeață, atunci sosește tot d'odată și ora desrobirei și Populu scuturând pulbera după frunte-i, își rupe fiarele și cetățile, zidurile și tunurile tiraniei, cad la strigarea conștiinței, care este mai puternică (*Pag. 107*), de cât chiar trompetele de la Ieriko.

Acestea toate le-au dovedit Revoluția dela 48 și nu-mi mai rămâne de cât a căuta pricinile căderii ei și starca actuală a Europei, care ne va conduce la revoluția viitoare și la deplina ei biruință.

Societatea s'afla atunci împărțită în patru părți. In guvern, sau partea conservativă, în opoziție sau partea liberală, în republicani democrați, sau partea libertății absolute a omului și a cetățeanului și în Popul.

Guvernu, oricare-i va fi numele, este silit, prin natura lui, a se opune la orice tendință de desrobire. Guvernu, din ziua clădirii lui și până astăzi, n'a știut și n'a putut face alt, de cât a stăvilii ș'a sugrumă. Guvernu, nu voește și nu poate voi alta, de cât a strivi și a sugrumă sucul supușilor săi; și d'aceia el fù totdeauna combătut și tot d'odată, dorit, de toți aceia ce voiau se splotozeze la rândul lor pe semenii lor.

Guvernu dar, silit a se menține prin silă, a trebuit să fie totdeauna și pretutindeni, părăsit și corupător, și să se silească, prin orice mijloace, a menține Populul în robie, în neștiință și desunire.

(*Pag. 108*). Partida liberală se compune, totdeauna și pretutindeni, de toți aceia carii au fost în guvern sau de aceia carii n'au altă țință, de cât a ajunge la guvern. Eșiți dintr'o clasă privilegiată, crescuți și trăiți într'un fel de ekleketism, cu mintea egoistă și leneșă, familie, religie, virtute, dreptate, egalitate, filosofie, democrație, socialism, artă, știință, și chiar morală, toate pentru dânșii sunt niște simple obiceiuri, o distracție și o mantie de lux și de paradă, subt care ascunzând materialismul și goliciunea lor, voesc a se arăta în ochii Populului, mai buni, mai progresiști și mai știuți de cât partida guvernamentală, ca se poată, prin Popul s'o restoarne și să se puie în locul ei.

În 48, partida liberală, pretutindeni ca și la noi, având, singură, deschise, mai mult sau mai puțin, jurnalismu și tribunele camerelor, eră singura ce părea că apără drepturile Populului, singura ce acacă și părea proprie a surpă puterea guvernului, și prin urmare, ea numai se bucură de 'ncrederea publică și numai cuvintele ei pătrundeau mai mult și mai cu lesnire în Popul.

Partida republicană, deși organu cel adevărat al Populului, dar neavând încă bine furmulată toată știința cea nouă, (Pag. 109) neavând mijloc d'a scrie ș'a răspândi în mulțime ideile ei, fiind tânără încă și prin urmare foarte puțin cunoscută, neavând nici influența nici autoritatea trebuincioasă în asemenea lupte și nevoind să s'abată din calea Virtuții, cum putea s'abată partida liberală, care pe lângă influența poziției, avea și armele ipocriziei ș'ale diplomației.

Populul în adevăr înaintase, se luminase și 'ncepuse a-și cunoaște drepturile sale; dovadă că'n 48, când partida liberală în Paris, l-a chemat numai ca să protesteze contra ministerului, care le contesta dreptul d'a se aduna, el resturnă ministeru și tronul chiar și ceru îndată Republica universală; dar, pe d'oparte neavând nici el bine lămurite știința și ideile cele noi, care trebuiau puse în locul celor resturnate, necunoscând nici oamenii, nici amăgirile, în Franța, în Italia, în Germania, în Austria ca și'n România, Revoluția căzu în mâinile liberalilor, cari nu voiau și nu puteau voi alta, de cât a face câteva prefaceri superficiale, a schimbă oamenii numai și numele guvernului ș'a merge iarăși în făgașele monarchice și constituționale ale legiuirilor celor vechi.

(Pag. 110). Iată în toată simplitatea sa pricina vremelnicei căderi a Revoluției dela 48. Știu că tocmai această simplitate va face pe unii să citească cuvintele mele cu'n surâs de dispreț. Educația monarchică și scamatoriile preoților ș'ale liberalilor ne-a obicinuit a nu crede în nimic, nici chiar în Dumnezeu, de nu vor fi mistere și cuvinte pompoase. Cu toate acestea persist a urî misteru ș'a crede că orice adevăr este simplu ca lumina zilei, ca dreptatea Populului, ca iubirea mamei; și mențiu că Revoluția de la 48, căzù fiindcă toată

lumea ereă, mai mult sau mai puțin, împiedică în ideile și obiceiurile monarchice.

Populii, deși simțeau prea bine drepturile lor, fiindcă nu se cârmuiseră singuri niciodată, fiindcă fuseseră lipsiți de adunări și debateri publice, nu cunoșteau cu deplinitate suzeranitatea lor, nu cunoșteau bine solidaritatea, nu și cunoșteau nici oamenii și cu încrederea aceea ce are oricare cuget curat, depuseră în mâinile liberalilor, Revoluția și biruința lor, și se traseră zicând: „trei luni de mizerie și răbdare depunem la slujba Republicei”.

Cuvinte eroice și sfinte ale Populului Franțez, ce ar fi putut sanctifica pe ori (*Pag. 111*) care om, d'ar fi mai putut bate o inimă de om în pieptul unui liberal suit pe treptele guvernului.

Libertate sau robie, Republică sau monarchie, egoism sau frăție; munca sau exploatarea, iată Revoluția dela 48.

O asemenea Revoluție, încredințată liberalilor, și Populu retras, ca să le dea pas se organizeze, ce făcură și ce putură face ei?

Liberalii, prin educația și știința lor de lucș și de paradă, nu cunoșteau și nu înțelegeau de cât legile monarchice și constituționale. Cu legile și obiceiurile monarchiei, cu regimul proprietății celei vechi, cu domnia cea absolută a capitalului asupra neaverii, cu filosofia eklektică și maxima ei, „fiecare la dânsu, fiecare pentru dânsu”, este învederat că Revoluția nu putea face un pas înainte; și cu toată încrederea și răbdarea Populilor, chestiile sociale, politice și naționale, nepădeau ne'ncetat pe guvern, cerându-i soluția și punerea lor în lucrare. În această poziție critică, guvernele simțind că sosește timpul peirei lor, pe d'o parte fâgăduiră tot, iar pe de alta, profitând de încrederea ce Populii mai aveau încă într'insele, întinseră cursele cele mai infernabile, sigure fiind că (*Pag. 112*), Populii în simplitatea lor, vor cădeă orbește într'insele.

Capitaliștii, traseră capitalurile lor, și comerțul stăvilit, sărăcia și foamea întinse vălul ei cel negru peste toți lucrătorii. Chestia proprietății, în Franța ca și la noi, guvernul se sili din ce în ce s'o 'ntunece mai mult, până când ajunse

din ne'nțelegere în ne 'nțelegere, din încurcătură 'ncurcătură, (sic), se nemulțumească proletari și proprietari și să semene ura în inimile tuturor și războiul civil întinzând vâlul său cel sângerat peste toți, credința în Republică șovăia, inimile slăbeau, se 'ncovoiau și fiecare se silea se scape cu orice preț dintr'o primejdie ce amenința sdrumicarea societăților.

Subt asemenea impresii se făcură alegerile și majoritatea tuturilor camerilor se compuse de liberali și de monarhiști absoluți și constituționali.

Solidaritatea Populilor și constituirea naționalităților, sluji și mai bine destrucția Republicei întreprinsă cu atâta perseverență și 'ndemânare de guvernele liberale, sprijinite și ajutate de oamenii monarhiilor.

Jurnaliști plătiți și emisari secreți ziceau, când mai pe față, când mai pe subt ascuns, (*Pag. 113*), că Franța nu poate și nu voiește veni în ajutor celorlalți populi cari se vor scula și se vor luptă pentru independența și naționalitatea lor; că Franța voiește să-și redobândească hotarele imperiale și astfel liberalii și monarhiștii Italieni găsiră un pretext a refuza ajutorul cel propus de Populul franțez; Germania se șburli crezând că Franța voiește să-i ia Rinul și celelalte naționalități simțindu-se părăsite, slăbeau în credința lor și s'aruncau în cursele împăraților chiar, cari, la rândul lor acum făgăduiau reconstituirea naționalităților și libertatea absolută. Pe d'altă parte, alți jurnaliști și emisari liberali și monarhici ațîțau rivalități provinciale, și uri internaționale. Astfel (*sic*) Milano, Veneția, Roma, și celelalte părți ale Italiei, în loc de a se scula toate d'odată și 'ntr'o unire, răsturnând pe toți împărații să proclame Republica Italiei, o singură cameră ș'un singur guvern popular și republican, se sculară pe rând, refuzară ajutorul propus de Populul Franțez, când eră încă în fierberea sa și crezură, că regele Piemontului, Carol Albert, o să poată ș'o să voiască comanda oștirea independenței naționale. Astfel României, în loc să se scoale toți de-odată, (*Pag. 114*), se promulge unirea și independența națională și, numind o singură cameră ș'un singur guvern, să fie toți o singură nație, o singură inimă și zece milioane de ostași, ne scularăm câte o parte numai

și pe rând și strigând, cei din țara Muntenească, trăiască sultanu, cei din Transilvania, trăiască împăratul și cei din Moldavia, jos Sturzea, din slăbiciune 'n slăbiciune și din concesiile în concesiile, căzurăm pe rând în cursele împăraților. Astfel Ungurii, în loc să proclame independența naționalităților și 'ntr'o unire cu Românii și cu toți Slavii din juru nostru să resturnăm imperiul Austriac și să proclamăm cu legioana Academică și cu tot Populul Austriac, independența Slavilor, a Românilor, a Ungurilor, a Italiei și a Poloniei, ei se 'ncrezură în făgăduielile împăratului, pactizară cu dânsul, combătură pe Români și pe Croați, votară 50.000 de soldați contra Italiei și susținură cu brațele lor, tronul Austriei pe gura prăpastiei, în care eră să-l arunce unirea și frăția Populilor. Astfel Vienezii, în loc să promulge, din ziua cea d'întăiu a sculării lor unitatea Germană, desființarea monarhiei și independența naționalităților, menținură monarhia și deteră Revoluția în (*Pag. 115*) mâinile liberalilor, contra cărora deși în urmă făcură o Revoluție adevărat Democratică, timpul priincios trecut fiind, nu mai putură dobândi nimic alt, d'ocamdată, de cât cununa de martiri. Astfel și Germania, în loc d'a promulga îndată Republica Germană, crezu în îngenuchierea Regelui Prusiei ș'a celorlalți Duci și Prinți, în concesiile și libertățile ce fură siliți să le dea în 48 și se lăsară pe făgăduielile miniștrilor liberali ș'ale Dietei Francfortului, care se prefăcea că poruncește stăpânitorilor să i se supuie, fără a băgă de seamă că ea creaa un vicariu nerespuzător și da puterea centrală unui Archiduc, până ce lepădă cu totul masca-i democratică, primi solidaritatea actelor regelui Prusiei, se 'nconjură cu o sută de mii de baionete și, după ce reduse Germania în vechea-i sclavie, dete spânzurătorii și eziliului (*sic*) pe toți Republicanii, ce se strecuraseră în sinul ei.

Acum cel puțin sper că surâsul a pierit, după buzele celor care caută adevărul, iar nu misterul, lingușirea și amăgirea, și-l priimesc dela oricine va veni, după ce, cercetând singuri, cu mintea lor, se vor convinge singuri că acela este adevărul.

(*Pag. 116*). Este invederat că Democrația și Republica, își are știința, legile și calca ei și care sunt cu totul contrarii

d'ale Monarhiei. N'am tăgăduit că Populu, se simțea prea bine, dar ținut pân'aci în subjugare, nu știa să le formuleze. Populu, bun și drept în credința lui, nu putea să-și închipuiască, că oamenii accia cari, de 20 de ani atacau ne'ncetat despotismul și arătau oarecare iubire pentru drepturile și libertatea sa, erau numai niște ambițioși, sau niște simpli amatori ai libertății, cari nu știau nici chiar alfabetul Republican și nu voiau decât o prefacere de oameni și oarecare ușurare a lanțurilor robiei monarchice.

Liberalii luând în mână cârma Revoluției, păstrează legile și obiceiurile monarchice și prin urmare ereă în firea lucrurilor, ca, calea monarchică să ne ducă iar în monarchie; sau, cu alte cuvinte: Democrația ne știind să lămurească și să pue în lucrare propriile ei prințipii (*sic*), n'a fost și n'a putut fi decât despotismul învelit într'o mantie albă sau roșie.

Ca să dovedesc și cu pilde zisele mele și tot d'odată să nu fiu bănuț de nimini, că pana-mi este condusă de antipatii personale, rog pe cititorii mei s'arunce cu mine (*Pag. 117*) o simplă ochire asupra tutulor guvernelor din 48 și vor vedea ca și mine, că pretutindeni, fără osebite, toate merseră p'aceiași cale, toate făcură aceleași abateri, toate se poticniră d'aceleași bârne.

La 24, Februarie, Populul Franțez, în loc să-și aleagă singur pe baricade un guvern Democratic și Republican, încuviință o listă făcută în camera monarchiei și priml un guvern compus de oamenii opoziției monarchice, un guvern liberal și eterogen.

Austria și Germania, lăsă cârma în mâna împăraților, regilor și prinților ei și se mulțumi pe un minister din opoziția liberală.

Italia încredință oștirea și resbelul independenței, regelui Carol Albert.

Daca guvernul nostru se formă într'altfel și mai bine, dovedeasc-o alții, căci eu unul văz cea mai deplină asemănare.

Franța este singura nație centralizată și tare prin unitatea ei. Franța este ș'o știe ea singură că este, steaua lumii: fără dânsa nu s'a dobândit nicio libertate. Revoluțiile ei fură

revoluțiile lumii, scăderea ei fù sclavia tuturor națiilor. Franța din ziua d'întâi a Revoluției de la 48 a cerut să-și ia stindardul libertății în mână și să facă ocolul lumii întregi.

(Pag. 118). Guvernu, paralizat înăuntru de nemișcarea, de neștiința și șovăirile sale, și descunoscând puterea și misia nației ce cârmuiea, se 'mpotrivi la orice intervenție și când Italia, deșteptată din amăgirea sa, îi ceru ajutor, se 'mpotrivi d'a trimite armia libertății chiar în Italia.

Provincia Muntenescă erea singura parte a României, care, în 48, aveă două milioane și jumătate de Români liberi; erea singura parte unde două milioane și jumătate de Români liberi puteau se vorbească, se se lumineze, se armeze și, ridicând stindardul unității ș'al libertății, se-l ducă cel puțin la Românii Muldoveni. Populu muntean a simțit-o ș'a cerut-o îndată ce făcù guvernul și chiar junimea munteană o las în desbaterea altora, eu constat numai că se 'mpotrivi ca ș'al Franției la cererile Populului.

Guvernu Republicei Franțeze, îndată ce vedeă o adunare sau o manifestație d'o sută, sau două sute de mii de cetățeni, tremură și se sileă prin toate mijloacele se le 'mpiedice.

Spue alții de câte ori guvernul nostru s'a 'mpotrivit și s'a silit se 'mpiedice chiar adunările din câmpu Libertății !

Guvernu Franțez nu făcù nimic pentru or-(Pag. 119) ganizația lucrului. Guvernu Român nu făcù nimic pentru organizația proprietății.

Contribuțiile, împlinirile și cheltuelile Republicei, remaseră dupe modul monarhiei, ba încă mai însărcinară pe cel ne-avut cu 45 de centime. In finanțele noastre nu se făcù cea mai mică Revoluție; privileghiul și regulamentul domniră în toată puterea lor.

Guvernu Franțez nu făcù nimic pentru Polonia.

Guvernu Român lepădă frăția și solidaritatea, nu lasă pe Poloni se se organizeze pe pământul Românesc și perdù toate ajutoarele ce putea se îi dea această nație de Martiri și Eroi.

Populu Franțez ceru alegerea și convocarea unei cameri. Iată ce zicea Edgard Kinet (*sic*), în zilele cele d'întâi ale Revoluției Franțeze.

„De-mi este ertat a exprima încă o dorință, este d'a grăbi „votul definitiv al Franței. S'o consultăm pe cât este încă „pe tripod. Un popul își are minutele sale de inspirație. In „acele ore este mai presus de el însuși; în acele minute el „pune cu asigurare degetul pe omul acela ce-i este mai pri- „incios la primejdie. Tablele legii fură închise pe piatră în „mijlocu flacă (*Pag. 120*) rilor muntelui Sinaia. Ne spun de „trebuința d'a lumina, d'a pregăti mulțimele, d'a le face „educația. Dar care carte, care jurnal, care club, care învă- „țătură va fi mai puternică, decât glasul lui Dumnezeu rotind „în gura unui Popul întreg în ziua de 24 Februarie? Tot ce „mai are o inimă de om în Franța, lucrător, sătean, preot, „în minutul acesta își deschide urechea la comanda cea di- „vină „Mergi!”, ce un glas suveran dete unci nații și lumii „întregi”.

Toate guvernile, ca și al nostru, luni întregi amânără alegerile.

Sânt silit a lăsa pe cititorii mei se urmeze nainte, de vor voi, paralelismul. Eu l-am făcut îndestul pentru ca s'arăt, pipăit, pricinile vremelnice căderi a Revoluției dela 48; îndestul pentru ca se dovedesc că guvernul nostru, întru nimic, nu este mai vinovat decât toate celelalte și că reacția identică, pretutindin(i), se desfășura în toate locurile cu regularitatea unui orologiu, fiind că pretutindini Populu și chiar junimea erau nepregătiți pentru Democrație, libertate și egalitate, fiindcă pretutindini creă, câte un liberal sau doi, carii aveau popularitatea (*sic*) cea mai mare, fiindcă pretutindini ideile monarchice domneau în inimile aleșilor, și (*Pag. 121*) nimini nu cunoaște, cu deplinitate, puterea sufletului și agerimea minții Populului, mai ales când este 'n flacăra Revoluției și'n adunări de sute de mii de oameni.

Cu trunchierea naționalităților, cu neunirea și cu ne'nțelegera între toți Populii, cu ne'ncrederea ce avea fiecare guvern în Populul ce cârmuia, cu legile monarchice menținute pretutindeni, cu diplomația și 'ncrederea în făgăduelile împăraților, biruința deplină a despotismului deveni foarte lesne.

Franța, dupe neisbutirea insurecției de la 25 Iunie 1848, căzù subt sabia generalului Kavaniak, carele văzând că nu se puteà menține, decât înfrânând pretutindin Revoluția, pactiză cu toți împărații și dete voie lui Nicolae se bage oștirile în România. Pe d'altă parte, oștirea cea mai puternică a Italiei, trădată de regele Carol Albert, dete pas împăratului Austriei a combata democrația, ș'ajutat de guvernul Unguresc, carele voia independința sa și sugrumarea celorlalte naționalități, cu Nemții și Italianii, bombardă pe Slavii din Praga, cu Slavii bombardară pe Austriacii din Viena și cu Românii, cu Croații și cu Muscalii, bombardară, la rândul ei, Ungaria ș'abātu pretutindin Revoluția.

(Pag. 122). Câteva lupte încă în Germania și'n Italia, eroice în adevăr, dar slabe din pricină că erau târzie și parțiale și societatea cea bătrână răsuflând mai liber, destinse steagu sângiurilor și, luând napoi constituțiile și libertățile ce didese, începù a arde, a 'nchide, a ucide, a spânzură ș'a jăfui. Moartea învăluì pământul, vânturile chiar de groază încetară suflarea lor, și nimini nu mai putù răsuflă, decât suspinele martirilor. Numai în regatu Neapolului sânt 30.000 de prizonieri. Sunc-tile ciocanilor înfigând cuele în lemnile spânzurătorilor, clin-căirea fiarelor, sdrobirea oaselor prin tortură, gemete necate de sugrumare, este singura muzică ce desmiardă urechile stăpânitorilor; generalii, ofițerii și soldații lor năpădesc pe femei și pe copii, sfășie veșmintele și onoarea, rup cercei cu carnea vie pe dânșii și trag cu pușca în trecători spre deprindere; căci stăpânitorii cred că cu sânge vor spălă țărâna ce le-a rămas pe frunte, din căderea lor dela 48, în sânge cred că vor înecă ideea libertății, a drepturilor ș'a dignității omului.

Dar moartea poate oare birui viața?

În noaptea de 13—25 Iunie, în momentul când Domnul Bibescu se despărțea pentru totdauna de Români, îmi zise :

(Pag. 123) „Peste trei zile, Muscalii vor intra în țară. Re-voluția va fi îndată răsturnată, dar niciodată nu va putea „perì; țara va suferi câtva timp, iată tot răul. Ați făcut o „faptă foarte mare. Revoluția dela 1821, ne-a dat Domni

„Români; nimini nu poate prevedea și calcula schimbările și „binele ce ne va aduce Revoluția aceasta”.

Domnul Bibescu crede că vor intra Muscalii piste trei zile, fiindcă crede în făgăduelile consulului rusesc, fiindcă nu cunoștia slăbiciunea Rusiei și fiindcă nu știa că Nicolae nu amenință decât când simpte (*sic*) că Populii sânt adormiți sau lăntuiți, precum a dovedit-o lămurit manifestul său, prin care, când Revoluția erea pretiutindini stăpână, se jură că nu va eși din hotarele sale și cel-lalt prin care fulgeră împotriva Revoluționarilor și băgă oștirile în țară, când a văzut că Revoluția erea biruită mai în toată Europa. Dar, Domnul Bibescu a știut, cel puțin un minut în viața sa, că, precum razele soarelui tipăresc p' o placă lucie obiectele ce sânt în față-i, tot astfel și razele Revoluției tipăresc libertatea în inima unui Popul. Căci ce este o Revoluție?

O idee nouă se zămislește 'n inima, în (*Pag. 124*) mintea unui Popul. Apăsată de un mic număr de oameni, cari se numesc stăpânire, ea devine prin constrângerea ei, mai puternică, mai iubită și mai dorită, până ce 'ntr'o zi isbucnește și răstoarnă pe toți împotrivorii ei.

Ardicarea dela pământ a celor răsturnați, ce oare poate dovedi alt, decât că ideea nu se 'mputernicise îndestul, ca se-i spulbere întru răsturnarea lor?

Dar ardicarea lor dela pământ poate oare se omoare idea?

Copilul născut mai poate reîntră în pântecile maicii sale? În adevăr, copilul îl pot omori, dar pântecile sănătoase ale mamei, vor rodi alții. Ca se oprească, dar, nașterea, cu pruncul trebuie se omoare pe mamă; și când muma este un Popul, este lumea întregă, cine o poate ucide?

D'aceia, nicio Revoluție, de și toate fură persecutate și mai toate răsturnate pentru câtva timp, niciuna însă n'a rămas fără a da roadele ei, mai curând sau mai târziu, mai mult sau mai puțin.

D'aceia, în acești trei ani de robie, fiecă lovire, fiecă durere fû o 'nvățătură ș'o leție (*sic*) mai mult. Sângele martirilor vărsându-să cu belșug, îmbătă pe ucigători, spălă dupe inimile Populilor urmele despotismu (*Pag. 125*) lui și suspinele

lumei întregi coapseră în inimile Populilor, ca și 'ntr'ale indivizilor, Libertatea, Dreptatea, Egalitatea și Solidaritatea.

Dară, pregătirile stăpânilor n'o tăgăduesc că sânt mari și c'o aparență foarte puternică. Fiecare palat este o cetate, fiecare oraș o temniță ș'o cazarmie.

Dar acestea oare nu dovedesc, și mai bine, tăria ideilor, creșterea puterilor Revoluționare? Este dureros pentru mine, dar trebuie s'o mărturisesc, că, precum alianța împăraților ne-a învățat solidaritatea Populilor, tot ei ne arată ne 'ncetat puterile Revoluției.

Sânt mulți a căroră credință șovăia la vederea zidurilor de fer ce înconjură fiecare stat. Dar stăpânitorii pe toată zioa, îndoind numărul pasnicilor, dovediră că cuvintul cel drept, ca duhul sfânt trece ne'ncetat printre streji. Sânt mulți a căroră inimă scădeă la vederea alianței tuturilor despoților. Dar ei, prin ucideri și descoperiri de comploturi, pe toată ziua și pretutindini, dovedesc că s'a făcut alianța Populilor și ne asigură că 'n fiecă loc și 'n fiecare om este aceeași dorință, aceeași idee, aceeași lucrare.

Sânt mulți carii, uitând că oștirea este (Pag. 126) și la Popul și că ia suferă și dorește libertatea, dreptatea și egalitatea, mai mult decât oricine, aplecau capu la vederea atâtor mii de baionete, ce 'nconjurau pe fiecare despot. Dar guvernul Franței, schimbând ne'ncetat oștirile și garnizoanele lor, și oprindu-le d'a mai votă, în urni deosebite, ne spune ne'ncetat că oștirea este cu noi ¹⁾).

Impăratul Nicolae, dovedind patru conspirații în curs de doi ani, spune lumii că chiar gvardia sa conspiră ne'ncetat cu noi. Impăratul Austriei, stricând toate regimamentele române și maghiare, și răspândindu-le, mestecându-le în regi-

1) Oștirea vota totdeauna la alegerile reprezentanților într'o urnă osebită. Guvernul văzând că toată oștirea votează ne'ncetat numai pentru republicani și văzând că votul acesta dovedește și celor fricoși chiar, că oștirea este cu noi, porunci ca oștirea se voteze cu populus în aceleași urne, ca se nu se mai poată ști pentru cine a votat oștirea. Iată toată puterea și tot secretu prin care se menține despotismul. (Nota lui C. A. Roselli).

mentele feluritelor ginte, ne arată prin ne'ncrederea sa, că numai noi putem conta pe armia lui.

Cu cât apăsarea este mai mare, cu atât mai sigură devine Revoluția. Sânt oameni carii, ne combăteau pe când eram în putere și astăzi suferințele i-a deslipit de reacție, ș' (*Pag. 127*) acum, în esiliul nostru priimim adesea dovezi de frăție și contribuții pentru armarea și pregătirea Revoluției. În 48, în Paris, voturile la alegerile reprezentanților au dovedit, că erau abia 60 de mii de republicani socialiști; la 1850 erau peste 200.000 ș'acum numărul s'a'ntreit și împătrit, nu numai în Paris, ci 'n toată Franța, în toată Europa; dovadă înde-stulă, sufragiul universal, pe care reacția nu voiește se-l dea, decât cu viața ei.

Suferințele au și ele bunul lor, căci ajută înfrățirea și coeș mintea și inima Populilor, și d'aceia în acești trei ani de dureri fără margini, se lămuriră mai toate chestiile politice și sociale, pe care se vor pune temeliile societății celei noi. În acești trei ani ai sângiurilor, Italia, Germania și România învățară că nu poate fi biruință fără unire și unitate și Populii toți, văzând că fiecare Popul în parte este mult mai tare, decât asupritorii săi, fu biruit prin alianța despoților, promulgară solidaritatea Populilor, și, pentruca pregătirile se fie temeinice și scularea unanimă, pe lângă comitetele naționale ale fiecăruia Popul numiră ș'un comitet European, un comitet compus de toate națiunile, carele lucrând (*Pag. 128*), pentru toți Populii, de astăzi încă avem fapta și puterea solidarității ș'a unității. Ș'această solidaritate și unitate, făcură că astăzi Europa toată se aibă același stindard, aceeași acție, aceeași țintă, acelaș minut hotărît pentru sculare. Toate legile cele vechi, toate cetățile, toate tronurile, toate palatele stau astăzi pe un vulcan. Dela un capăt pânăla celălalt capăt al pământului, Populii se țin de mână, ș'aceiași schintee electrică merge dela cel d'intâi până la cel din urmă, dela cel din urmă până la cel d'intâi. Fiecare om, este astăzi un soldat și fiecare mumă, fiecare sor, fiecare socie, un conspirator. Astfel fiecare om trimite idea și ajutorul său tuturilor și fiecă țară este un arsenal de idei și de arme.

Câteva suferințe încă, câteva jărlfe și puterile noastre tari prin unire, prin dreptate și concentrație, vulcanul va izbucni pretutindin și de odată și lumina se va face.

C : A : ROSETTI.

Paris, 20 ale Brumarului.

III

INȘTIINȚARE ¹⁾

Facem cunoscut compatrioților din toată Rumânia, că scopul aceștii publicații este d'a ridică o tribună dupe care fie care Rumân se poată spune în toată libertatea ideile și credința sa. Noi credem că numai prin amestecul, prin frecătura, prin frământarea și lupta ideilor poate eși unitatea, unirea și frăția cea mai deplină și cea mai temeinică.

Direcția Republicei Române, face dar cunoscut c'atât pentru articolii coprinși în aceste două numere publicate, cât și pentru numerile viitoare, fie care autor subscris este fără osebire singur respunzător de ideile coprinse în articolul său.

Subt condiția de respundere individuală la care sânt supuși chiar cei carii au direcția aceștii publicații, ori cari Rumân va voi să trimiță scrierile sale, direcția le va publică cu plăcere.

Această publicație va eși ori de câte ori vom aveà materialul trebuincios pentru formarea unui număr și vom puteà birui multele și feluritele piedici cu care avem a luptà ne-curmat.

In numele direcției,

C. A. ROSETTI.

¹⁾ Vezi și *N. Hoșoș* și *Al. Sadi Ionescu*. Publicațiunile periodice rom. Buc. 1913, p. 552.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

REPUBLICA

ROMANA

NOVEMBRIE 1854

IIAPIC

TIPOGRAFIA SRI E. DE BOYE
RUE DE SEINE. 36.

РЕПУБЛИКА

РЪМЪНЪ.

№ 2.

БРЪКСЕЛ.

ТИПОГРАФИЯ СЪИ J.-H. DELOU.

1855

Handwritten signature: А. С. Г. Г. Г. Г. Г.

ei năsuș, scătare ap ei așat panre cea d' ințy
 în cōfietate Romănilor, mi kēm epantea Ro-
 măniei în kēsnuat' de glorie ap ei așinat ka
 a așat liece k'nd emi așeazi din morm'nt'ă în
 kare țipari' ă kpedeș inkte nent'is eternitate!
 ă' atșny imit'ind en anoto'at, en cașerdot
 aden'rat inimit'ă voastre eo vor cōingi mi mai
 me'at, mi veđi vedea mi mai bine k' Romăne
 Rom'ni n' a nepd'at nimik din beka aș n'tere,
 ăi este ink' mi mai mare mi mai teme'nikt'
 akem.

Скеладівъ дарішоу Ромъні! Скетспаді дъне ноі
 п'агереа ірект'іт'ні прін сакрі'ітіате де тоате зі-
 дело ми де тот мініст'ă, прін ком'нікація директ'ă
 ăi не конте'ніт' k' Romăne, прін ет'діа іс'опіеі іс-
 т'ăлор п'аді'ітор ш' a Romănilor în parte, a ei-
 лософіеі ш' a лед'ірі'ітор челор ноі, кт'ăч к'с
 п'ъна не ініма ноаст'р де ераді ми Ром'ну
 ă' з'іем к' асеел ми н'смаі асеел ве 'ді
 ц'теа еі демаро'іі, Апосто'ăі ми кон'ск'іторі
 Ром'н'ăл' Rom'ni, ăи ве 'ді асеа gl'oria mi
 еері'іт'еа d' a еі чел d' ințy Rom'ni аібері
 în аше М'ăнтісіел.

În numele redacției.

J. C. BAŢIANO.

ROMANIA

I

K'nd Romăni Esponei s'ant poate kiar în
 așez peck'ătr'ăi cenerate prîn kare totđi im-
 presn'ă mi eie kare imnare ce 'mi șmezo
 deș'ol'ătea, kre'nterea, șvora'ă an a inenst
 ăi 'ntrepent indat'ă, în aș, k'ez k' eie kare,
 din t're aș ce kontr'ăș'ă' ăi așea peck'ătare
 ăi im'ntar din noș ăa mișkare Romăne din
 kare o'ak nap'ă, ește dat'or s'ă ce eșnat'ie, o'ă
 k'at de ș'ab'ă ăi va eі gl'areș m' o'ă k'at de
 mișk'ă in'p'ăș'ărea.

ăi miș'ă bine k' o' nađie, ka mi en om, k'nd
 ește ne d'p'sm'ă aden'p'ăș'ăi, mai k'p'nd e'ăș
 mai ț'p'ăș'ă, mai g'p'ăș e'ăș mai șmor, kiar ne
 av'ănd kon'it'ind' de ăalea ce șmeaz'ă, va
 aș'p'ăde ăa en e'ăp'ant' e'ăp'ant' mi gl'orie; miș'ă
 bine k'ă daka n'ăv'ă'ătr'ăte ț'ă'ări'ălor, eșto'ăș'ăte
 lan'č'er'ălor, le'ă'ă'ă'ăte Pod'ol'ălor, eșk'ă'ă'ă'ăte
 Un'p'ă'ălor, t'p'ă'ă'ăte Aș'ătr'ăi, ven'ă'ă'ăte Fan-

nicase zăcă; în facea simți că bate în
 pământul său inimile mai multor milioane
 de oameni, încheie solidaritatea și
 frățiea, sete gata a se jertfi, este
 sacrat cetățean. În inima națiilor d'
 acheranii familiei, черкы fratilor săi se
 lăruște, se simte mai tare de cât
 Samson, viața devine pentru dânșii o
 armonie, totuși crește, totuși se 'ntinde,
 păstrează în lărgul țării. Cînta în
 inimile mai mult de cât ori ce alt la
 gîndele vieții generale. Фькьндъи пинти-
 те individualitățile cele mari colective
 ale omenirii îi arată că este o claci-
 ficăție transcendentă, în învâșă că
 omul nu este o anomalie ne'ntălnită în
 coroana acherității lumii armonice. Tot cînta
 în introduce în omenire, și omenirea
 фькьндъи се 'ntindeaгь о lume morală
 lumii cea fizică și de frăție în ne-
 cferință, și astfel se cse pînă la Dăm-
 nezeș, cîștr d'aci naște de nemărire ca.

I. С. БРАТІАНО.

Р У С І А.

« J'y vois plus d'éclat que de réalité. »
L'empereur JOSEPH II.
 « Grattez le Russe et vous trouverez
 le Tartare. » *L'empereur NAPOLEON.*
 « Tristă țzara ceea unde nu sciu nici
 mear spenzura un om. »
 PESTEL.

I.

Н а р і а.

Și neguștor revoluționar din inimă;
 — neguștorii sunt totuși revoluționari
 — zicea în tr' o zi șzia din tre con-
 frații mei. « Mărturisesc că Revoluția
 « cerea dreaptă și frățoasă, dar că
 « se mărturisesc și dimleata к' а
 « fost о neșnie де пої се не взеш къ
 « trei înșurții. »
 Ачесте квинте пъ 'нcredінгаръ și mai
 bine къ зна din neporocirile Revoluției

CUPRINSUL

	<u>Pag.</u>
Introducere.	3
Apariția publicației	7
Programul publicației	17
Cuprinsul	21
1. Activitatea fraților Ion și Dimitrie Brătianu	21
2. Activitatea lui C. A. Rosetti	26
3. Activitatea lui Cesar Bolliac	30
4. Activitatea poetului Gh. Crețeanu	36
Concluzii	41
Anexe	45
I. Tablou de articolele publicației, unde se pot citi cu ușurință	45
II. Cronica politică (C. A. Rosetti)	47
III. Inștiințare (C. A. Rosetti)	61
Planșe (4 clișee).	I, II, III